

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. negyed évre 1 frt 25 kr. — Községeknél, körjegyzőknél és tanítóknál 4 frt. **Egyes szám ára 10 kr.**

Felelős szerkesztő és lapfőnököse:

Dr. Tóth János.

Társzerkesztő: Dr. Dudek János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Hirdetési árak: Egy háromhasábos petitors ára bélyegen kívül 8 kr. Többszöri közlésnél árkedvezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szög 2 frt 30 kr. minden további megkezdett 100 szög után 1 frtál 10bb

Az új bünvádi eljárás.

1900. évi január hó 1-én lép életbe az általános bünvádi eljárást szabályozó 1896. évi XXXIII. t.-c.

Büntető igazságszolgáltatásunk ennek folytán nagy átalakuláson megy keresztül, nem csak azért, mivel az eddigi törvénykezési szokásjogot olyan tételes törvény váltja fel, melyből adott esetben mindenki megtudhatja, mihez van joga, hanem s főképen azért, mert a szervezendő esküdtbíróóságok révén maga a nagyközönség is fog részt venni a büntető bíraskodásnál, a mi óriási befolyással lehet arra, hogy a jog s igazságérzet a nemzet minden rétegében fejlődjen s erősödjön.

Célszerűnek tartjuk tehát az új bünvádi eljárást főbb vonásaiban lapunk olvasóival megismertetni.

Maga az 1896. évi XXXIII. t.-c. 592 §-ból áll; ehhez járul az esküdtbíróóságokról szóló 1897. évi XXXIII. t.-c. 37, és a bünvádi perrendtartást életbeléptető 1897. évi XXXIV. t.-c. 28 szakasszal, ezen felül pedig az igazságügyi miniszternek az életbeléptetés napját meghatározó s a bírói ügyvitelt szabályozó két rendelete több mint 200 §-al, s így a bírának most kerek számmal ezer új paragrafust kell megtanulniok.

A dolog kezdetben bizonyára döcögösen

fog menni, de az új eljárás annyi előnyt biztosít a honpolgároknak, hogy remélhető, hogy a kezdet nehézségein a bíróságok különösen a nagyközönség részéről bekövetkező bizalom és jóakaró támogatás folytán csakhamar túlesnek, s büntető igazságszolgáltatásunk nemsokára a közrend és a közérköles javára szilárd s biztos alapokon fog mozogni.

Az új perrendtartás szerint a büntügyekben háromféle bíróság fog első fokozaton itélkezni: 1. az esküdtbíróóság, 2. a kir. törvényszék, 3. a kir. járásbíróóság.

Az esküdtbíróóság az elnökkel együtt három bírói tagból és tizenkét esküdtből áll.

Az esküdtbíróóság elnöke rendszerint a törvényszéki elnök, de a kir. ítélőtábla s a kir. törvényszék bírái sorából is jelölhető ki az elnök. A tanácsban résztvevő bíró csak törvényszéki bíró vagy járásbíró lehet, de albíró nem.

Esküdt csak az a magyar honos férfi lehet, a ki az alapajtsírom egybeállításának évében életkorának legalább huszonhatodik (26) évét betöltötte, az állam hivatalos nyelvét, Finnében pedig az olasz nyelvet érti, azon írni és olvasni tud, ha, vagy: 1. évenként legalább husz korona egyenes állami adót fizet, avagy ha ideiglenes adómentességet élvez, a mennyiben husz korona egyenes állami adónak megfelelő vagyonnal bír; vagy 2. köztisztviselő, lelkész, a magyar

tudományos akadémia tagja, tudor, okleveles tanár, ügyvéd, mérnök, építész, hajós kapitány, gazdasz, gyógyszerész, vegyész, erdész, bányász, tanító, sebész, állatorvos, továbbá az, a ki a felsőbb művészeti vagy más felsőbb szakiskolát elvégezte, végül, a ki a középiskolai záróvizsgát (érettségit) letette.

E szerint tehát a nagyközönség még nem elegendő az esküdtbírói tiszt gyakorlására, minek magyarázata az, hogy az 1869. évi IV. t.-c. értelmében minden elméleti szak-képzettség dacára sem nevezhető ki senki még albíróvá sem, mielőtt életének 26 évét be nem töltötte.

Ebből látjuk, hogy az esküdtbírói kvalifikáció egészen eltér a képviselő-választói jogosultságtól, s avval semmi összefüggésben nem áll.

A rovott múltú, esőd vagy gondnokság alatt álló egyének, valamint a testi vagy szellemi fogyatkozásban szenvedők, a katonák, rendőrök, pénzügyőrök, napszámosok és szolgák az esküdték jegyzékébe fel nem vehetők.

A városi (községi) összeíró bizottság minden év elején összeállítja az ott lakó esküdti képességgel bíró férfiak névsorát, a kiből azután a jövő évre érvényes jegyzéket a kir. törvényszék elnökének vezetése alatt működő bizottság állapítja meg.

Az esküdti szolgálatról felmentést kérhetnek a képviselők s főrendiházi tagok, a

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE“ TÁRCÁJA.

Kelecsényi Antal.

(1849—1889)

Ötven évig egy és ugyanazon helyzetben még henyélni is sok!

De ötven évig tanítani! — Népiskolában tanítani s ez ötven évből még negyvennégy évig kántoroskodni, ez már *égbekiáltó* érdem. Ehhez kemény legény kell.

S ime! örökifjú kedélyű Kelecsényi bátyánk megcselekedte ezt is a többi közt. Még pedig leszámítva a leszámítandókat, nem is igen öregedett bele. Össze-vissza *hatvanhatos* mult s váltig vitatja, hogy még nem jutott el *Sadováig*; és ha a jóságos Atya Úr Isten is úgy akarja, még tovább is fog hadakozni.

Most jubilál.

Meg kellene írnom életrajzát. Ez már ilyenkor így szokás. De itt a vonal alatt ez komoly dolog volna. Erre pedig nem vállalkozom.

Szeretem a bácsit, de ha komoly kezd lenni, futok előle. Inkább prüszköljön-tüszköljön, csak ne legyen komoly. Akkor vége! nem lehet közéletben lenni. Neki már úgy illik, hogy vagy ha-

ragudjék vagy mosolyogjon. En őt másképp elképzelni sem tudom. Akkor tetőtől talpig jóízű, akár haragszik, akár mókázik. Az ő legkomolyabb eselekedete is úgy ér valamit, ha az ő kedélyével megfűszerezi. De ha komoly. Jujj! azt még az ő *Pick*-je sem állja ki.

Azért hát en úgy beszélék felőle, amint az nekem jól esik. A dolog komoly oldalát végezzék el az okos emberek. Nem az én kenyerem.

Ergo, dologra!

Kelecsényi bácsi, hasonlóan a többi jubilánshoz is azon kezdte, hogy született; Nyitra-vármegyében Nagy-Tapolcsányban, a nagy emberek eme pepinerájában.

Ő neki is kedvezett a nagy-tapolcsányiak szerencse csillaga. Nagybátyja már kanonok volt, Kelecsényi János a későbbi nagyprépost. Ennek megnyerte tetszését a szösze gondörhajú nebulo; (most el se hiszik, hogy a bácsinak valaha gondör volt a haja) — és nem lévén a tapolcsányi klíma, sok más előnye mellett, kedvező a hangzatos magyar nyelv elsajátításának, leküldte a gyereket Győrbe, Lévára, Esztergomba és csak poetának (V. osztály) került Nyitrára s itt lett *logyilkos*. Így neveztetvén a VI. osztály (logikus).

És ez épen 1848-ban volt.

Az élénk temperamentumú sihedert nagyon

csiklandozta a honvéd egyenruha; de alig töltve be 15-ik évét, a cingár legénykét nem találták elég erősnek a panganét alá. Papnak akart hát konkurálni.

Azonban olyan idők lévén, hogy a már meglett papok is, a ki csak birta, felcserélték a pacifikálét a szuronyos puskával, karddal és tüzerkanóccal, bizony konkurzus sem lett tartva.

Bácsink elkomorodott, mikor így kicseppent mindkét vágyakozásából, elszontyolodva búslakodott, hogy hát most már mi lesz belőle. Áldott jó szívű s époly aranyos kedélyű kanonok nagybátyja azzal vigasztalta: „Sebaj, ha nem lehetsz *dominus vobiscum*, próbáld és légy *et cum spiritus tuo*.”

Ez a tréfás megjegyzés adott útbaigazítást áldott bátyánknak és 1849. év szeptember 5-től máig eszi a néptanító kenyerét. Súrón kezdve, Vágszerdahelyen, Mocsonokon és Szimón mint tanító működve, miglen 1856. évi december 10-én Negyeden, a komák és keresztfiak e melegágyában kántortanítótá választották, a honnan három minőségben Mocsonokra kerülvén, csekély egy pár havi megszakítással — a mi bizonyos marseillaise dallamra szerzett furcsa magyar dallal van összekötöttesben. Ebben Zsófia, Jellasics, Bajasics, camarilla, reakció és több ily idegen

lelkészek, néptanítók, gyakorló orvosok, gyógyszerészek, posta s vasúti tiszték, valamint a 70-ik életévet betöltött férfiak. Az erre vonatkozó kérelmet tartozik azonban az illető a kir. törvényszék elnökénél még a végleges szolgálati lajstrom összeállítására előtt bejelenteni.

Az esküdtszék a bűnösség kérdésében fog itélni, magát a tárgyalást pedig a szakbiróság elnöke vezeti, s a büntetést is a szakbiróság szabja ki.

Az esküdtszék hatásköre kiterjed: 1. felségsértés, 2. a király bántalmazása, 3. a hűtlenség, 4. a lázadás, 5. a személyes szabadságnak közhivatalnok által elkövetett megsértése, ha a letartóztatás három hónapnál tovább tartott, 6. gyilkosság, 7. hirtelen elhatározás folytán elkövetett szándékos emberölés, 8. a gyermekkitétel vagy elhagyás, ha a gyermek (vagy tehetetlen embernek) halála következett be, 9. halált okozó súlyos testi sértés, vagyis, ha a szándékos bántalmazás folytán a sértett meghal, vagy ha valakinek egészségének megrontása végett mérget, vagy más ártalmas szert adnak be, s ő ennek folytán meghal, 10. a közegészség elleni büntett azon esetei, midőn valaki valamely közhasználatban álló kutat, vízvezeték, vagy víztartót megmérgez, avagy az egészségre ártalmas anyaggal kevert élelmi cikkeket elárul, avagy forgalomba hoz, 11. gyermekrablás és 14 éven aluli korban levő leánygyermeknek megszöktetése, 12. magánosok által elkövetett személyes szabadság megsértése, ha az a sértettnek sanyargatásával párosult, s az annak következtében súlyos testi sértést elszenvedett, vagy meghalt, 13. a rablás, 14. a gyújtogatás, 15. vízáradás okozása, ha ez által az emberek élete veszélynek tétetett ki, vagy valakinek halála következett be, 16. a vaspályákon s hajókon elkövetett azon közveszélyes cselekmények, midőn az emberek élete szándékosan tétetett ki veszélynek, még pedig az esetben is, ha senki meg nem sérült vagy életét nem vesztette, 17. a köztisztviselők megvesztegeté-

sének súlyosb nemei, s végül az ezen felsorolt büntettek elkövetésére való felhívás.

Ezen kívül az esküdtszék fog itélni úgy, mint eddig, a sajtóügyekben, de ezekre csak azon esküdtszék hatásköre terjed ki, melyek kir. ítélőtáblai székhelyen vannak, holott a többi büntettek felett való ítélkezésre minden törvényszéknél lesz esküdtszék alakítandó.

A kir. törvényszék hatásköréhez tartozik: 1. az esküdtek által bűnösnek talált egyénre a büntetés kiszabása, 2. az esküdtszék elé nem utalt vagyis a fentebb 1—17 alatt felsoroltakon kívül a többi büntettek, 3. a kir. járásbiróságokhoz nem utalt vétségek, 4. a sajtórendőri vétségek és kihágások.

A kir. törvényszék hármas tanácsban itél, vagyis az elnökön kívül még két bírónak kell lennie, kiknek mind egyenlő szavazati joguk van. A 2—4. a. esetekben egy albiró is vehet részt a tanácsban, ki akkor a másik két bíróval egyenjogú.

A kir. járásbiróság mint egyes bíróság jár el, s hatásköre kiterjed az egy évi fogházat meg nem haladó büntetéssel sújtandó vétségekre és a súlyosabb természetű kihágásokra. Ellenben azon kihágások, melyekre egy hónapi elzárást meg nem haladó büntetés szabandó, valamint a külön törvényekben (így az erdei s mezőrendőrségi törvényben) a közigazgatási hatóságokhoz utalt, nemkülönböztetve a miniszteri rendeleteken s a megyei és városi szabályrendeleteken alapuló kihágások a közigazgatási hatóságok hatásköréhez tartoznak.

Az esküdtszék ítéletei ellen csak semmisségi panasznak van helye, s a fölött a m. kir. Kuria héttagn tanácsban itél.

A kir. törvényszék ítélete ellen a kir. ítélőtáblához van helye felebbezésnek, s ez öt bíróból álló tanácsban határoz.

A kir. járásbiróság ítéletei ellen beadott felebbezés fölött a kir. törvényszék itél, de a tanácsban albiró részt nem vehet.

A jogegység megóvása céljából is lehet felebbezni, s ez esetben a m. kir. Kuria határoz.

hangzásu, de az ötvenes években ne bánt (mák) virágként tisztelt szó is megörökítettén, az azt daloló fiatal tanítónak, zsanár fedezet mellett, gyalog turista kirándulását és egy ideig a serdülő ifjuságra veszedelmes forradalmár fanatikusként a tanítóságtól való eltávolítását eredményezte.

Ez idő alatt pártfogásába vette Mérey Vince ügyvéd, s maga mellett alkalmazta, mint hátramoszditót. A már akkor híres fiatal ügyvéd, a ki maga is Nagy-Tapolcsány vidékét vallva szűkebb hazájának, s lévén ő is a kedélyes humor egyik kiváló s emlékezetes művelője, szívesen istápolta az élénk lelkületű fiatal embert.

Azonban jubilánsunk nem érezte magát az ügyvédi iroda szobalevegőjében otthonosnak; alig négy havi internálás után, alkalmazást nyert Szimőben és csakhamar mint kántortanító Negyeden.

Hogy az itt töltött időt méltón lehessen jellemezni, neki kellene átadni a szót. De akkor le kellene foglalni a „Szemlét” egész az év végéig.

El kellene mondania, hány komája és hány keresztfia van Farkasdon és Negyeden. Ez már maga egész litánia.

Bele kellene foglalnia az 1856. év végén dült árvizet, melynél a mentés körül kifejtett

feláldozó közreműködéséért legfelsőbb elismerésben részesült.

Meg kellene hallgatnunk, hogy kezelte gyümölcsösét és a községi faiskolát, miért is 1874-ben a nyitramegyei gazdasági egylettől jutalmat, 1875-ben pedig a földművelésügyi minisztertől jutalmi ajándékot nyert.

Elmondván méhészkedését, megmutogatná a 82-ben kapott 2 Zirzon kaptárt.

Hozzá meg ha elmondanók, hogy a F. M. K. E. is 50 frtnyi jutalomban részesíté a magyar nyelv sikeres tanításáért; és sok egyéb mellékkörülményeket, elérkezniék a tárcairás legvégső határáig.

Hála Isten! hogy ettől felment a magam szabta feladatom és a jóra való restség.

Igy ette és eszi Kelecsényi bátyánk a néptanító és kántor keserves kenyérét 50 éven át, hol peccenyével, hol sörrel, hol borral, hol szárazon egy pohár vízzel; — mely kisebb kaliberű embernek fürdőkádul szolgálhatna. — De hogy egészségére vált ez az élet mindenképen, bizonyosság ő, a ki még mindig el-elvadászgat 26—28 fokos melegben 5—6 óra hosszat is, ha kell.

És az ötven év milyen hamar mult el! sóhajt fel olykor-olykor s erősen tarolt ősz fején végig simítva „universal” ujjas kezét, elmélazva

A közvádoló szerepét: 1. a kir. Kuria mellett működő korona-ügyész, 2. a kir. ítélőtáblánál a kir. főügyész, 3. a kir. törvényszéknél az ügyész, 4. a kir. járásbiróságnál az ügyészi megbízottak végzik, de a magasabb rangú ügyésznek jogában áll az alsóbb rangú közvádoló teendőit is ellátni.

Ezekben vázoltuk a büntető bíróságoknak új szervezetét és hatáskörét, a jövő cikkben pedig magát az eljárást fogjuk ismertetni.

Figyelmeztetés. Az esküdtszék in-
tézmeny 1900. évi január hó 1-én lép életbe, s az esküdtszék tiszt gyakorlása eléggé terhes lesz, mert néha 8—10 napot is lesz kénytelen az esküdtszék a bíróság székhelyén tölteni. Figyelmeztetjük tehát az esküdtszék képességgel bíró lelkész és néptanító, orvos, gyógyszerész, vasuti és postatiszt urakat, hogy a lakhelyük szerint illetékes kir. törvényszék elnökehez az esküdtszék szolgálat alól való felmentés iránt kérvényt adjanak be, ha felmentésre igényt tartanak, mely kérvény, miután közszolgálatról van szó, bélyegtelen. Ezen kérvény ez idén november hó 1-éig nyújtandó be. — Ellenkező esetben arra lehetnek elkeszülve, hogy 8—10 napig kénytelenek lesznek törvényt űlni polgártársaik tettei felett s hivatalukat elhanyagolják.

Autonomiánk.

III.

A főpapjelölés.

A bizottságnak 140. §-ból álló javaslatából első sorban azt a három részletet emelem ki, mely egyházunk az állammal szemben szándékolt újabb, önálló berendezkedésének lényegét képezi, mely körül az egész autonomia forog s ez: a főpapjelölés, az alapok és alapítványok, valamint iskoláink kezelésének joga.

A már meglévő s ezen hármas jogunkat megszorító országos törvények szemeltartásával, vajjon milyen hatáskört akar a bizottság javaslata éppen ezen legfőbb három pontban az autonomia részére biztosítani? Lássuk ezeket sorban s legelőször is a főpapjelölést.

A főpapjelölés jogával a javaslat három §-a foglalkozik.

112. §. *Érseki szék* üresedésében az ország Heregprimása által meghívotnak az érseki méltóságban lévő érsekek (pleonasmus!) és a megüresedett érseki szék tartományához tartozó püspökök; kik három oly méltó egy-

gondol vissza azokra az időkre, mikor még gondör fürtjeit lengette az esteli szellő.

Én ha már tőlem függne, jubileumi emlékül összegyűjteném a statisztikai adatokat 50 évi működéséről.

Hát nem érdekes volna-e tudni, hányszor rángatta meg tanítványai fülét, és markolt bele a különféle üstökökbe; hány *ferulát* (a mai boldog nemzedék már azt se tudja mi fán terem) osztogatott el irás gyakorlat közben; hány pocát nyalatott fel tanítványaival és hány nádpálcikát paskolt pozdorjává, a midőn tanítványai alsó condignációjából a felsőbbre hajtogatta a tudományokat.

Mily érdekes problema volna az egy angolnak kiszámítani, hogy 44 évi kántoroskodása alatt gyártott búcsúztató versek mily hosszra terjednek és hányszor lehetne velük körülövezni a földgömböt.

Mily impozáns volna az 50 év alatt keresztül rágott pipaszár-szopókák száma! az elbábrált oltó viasz kilomennyisége. Hány lúdtollat vágott pennává. Mert mikor ő kezdte, még acéltoll nem existált.

Ez mind komoly statisztika.

Hát a víg rész!

bázi férfit neveznek, kiket a püspöki szék betöltésére érdemeseknek találunk.

Püspöki szék üresedése esetében az illető érsek hívja meg a tartományához tartozó püspököket és ezek neveznek bármely oly méltó egyházi férfit, kiket a püspöki szék betöltésére érdemeseknek találunk. Az érseki tartomány ezen véleménye az ország Hercegeprimásához felterjesztendő.

Az ország Hercegeprimása mindkét esetben az igazgató-tanácsot is meghallgatja és úgy a püspökök, mint az igazgató-tanács ajánlását, saját véleménye kíséretében a miniszterium utján a főkegyúrhoz felterjeszti.

113. §. A gyulafehérvári görög szertartású római kath. érseki és metropoliai szék üresedése esetében az érvényben levő gyakorlat szerint a megejtett jelölésnek felterjesztése Ö Felségéhez, az apostoli királyhoz az igazgató-tanács elnöke utján történik, aki mind a jelölést, mind a királyi kinevezést az igazgató-tanácsnak bejelenti.

114. §. Olyan szerzetes rendi apátságok és prépostságok széküresedéseinek esetében, melyeknél egyfelől a jelölés a rendtagok választása által történik, melyek másrészt Ö Felségének, az apostoli királynak kinevezését igénylik, úgy a megüresedett szék betöltésére irányuló eljárás, mint a megejtett jelölésnek felterjesztése Ö Felségéhez, az apostoli királyhoz az igazgató-tanács elnökének közreműködésével fogantatottatik, aki mind a jelölést, mind a királyi kinevezést az igazgató-tanácsnak bejelenti.

Ez az egész, amit a javaslat a főpapjelölésről tartalmaz.

Mi van ebben és mi hiányzik belőle? És a mennyiben jogot statuál az autonomia részére, mennyire mozdítja elő az egyház függetlenségét a főpapjelölésnél, a mai helyzethez képest?

A három §. csupán a püspökök és a szerzetesi apátok-prépostok jelölésével foglalkozik; de hallgat a címzetes püspökök, a reális apátok-prépostok és a kanonokok jelöléséről, a kiknek kinevezésében ez idő szerint a kormány csakúgy osztozik a főkegyúrral, mint a püspök nevezésében. A javaslat tehát ezt a nagy s mondhatni a magyar kath. egyháznak egyik nyílt sebének képező területet rendezetlenül hagyja.

Ez a javaslatnak hiánya, a melyre még visszatérek.

De amit a püspök-jelölés módjáról mond, az mindenesetre méltánylandó s ha a püspöki kinevezések ezentúl ezen javaslat értelmében történének, már az is határozott előnyt jelentene az egyháza névze, a mai állapothoz képest.

Nálunk ugyanis a püspöki kinevezés a királyi kegyúri joga. Nem felségi jog, hanem egyházi jog, amint azt Fraknói ezen jogról irt kitűnő művében kimutatja s a kisebbek közül, Deák Crescens Boncznak „A vallás körüli felségjogokról“ irt műve bírálatában, a történelem mai álláspontja szerint, megvilágítja.*) Azonban a magyar király ezen kegyúri jogának gyakorlatában az 1848-ki III. t. c. főbenjáró változást idézett elő, midőn ezt, röviden szólva, a király és a fe-

lelős kultuszminiszter között megosztotta, vagyis az új alkotmány keretében, más királyi jogokkal együtt, a végrehajtó hatalom körébe vonta.

Az előtt a királyi kegyúri jogait a neki felelős kir. kancellária és a helytartótanács utján, tehát amint az egyedül felel meg ezen jog természetének, kath. férfiak által gyakorolta; az 1848. III. t. cikkel egyszerre ez a jog a parlamentáris kormány kezébe került s az egyház a legelőbbségű pontján, az egyház gerincét képező hierarchiájában, egy, a saját belső ügyeire nézve idegen tényező kényének szolgáltatott ki.

Hogyan történhetett ez? A püspöki kar 1848-ki működését megörökítő „Emlékiratból“, melynek úgy tudom Fogarassy Mihály püspök a szerzője, megtudjuk, hogy püspökeink, előresajtva a történeteket, a márciusi napokban feliratot intéztek V. Ferdinandhoz, kérve őt, „hogy a kath. egyház fölött addig gyakorolt apostoli királyi jogát mint személyes és átruházhatlan sajátját magának tovább is föntartván, az 1790. 23. t. c. értelmében gyakorolja azt egy a végre az ország primása, vagy más Ö Felsége által nevezendő püspök elöljárása alatt papi és világi tagokból alakított kath. egyházi bizottmány által, melynek hivatása legyen: az egyház javait, alapítványait Ö Felsége nevében kezelni, a kath. iskolák kormányát vezetni, azok igazgatására felügyelni, a kath. egyház jogait s egyéb érdekeit minden külső beavatkozástól megvédeni.“

A feliratra feleletet nem kaptak, hanem márc. 28-án Zsedényi által aláírva érkezett az országgyűléshez királyi leirat „a független felelős magyar miniszterium alakítása“ tárgyában, mely szerint az eddig a kir. udvari kancelláriához tartozó ügyeket s ezek között érsekek, püspökök s egyéb főpapok nevezését az illető miniszternek előterjesztésére s illetőleg meghallgatásával fogja a koronás fejedelem intézni. Ennek alapján alkotta meg az országgyűlés a III. t. c. 6, 7, 21. §§-t. A kegyúri jog természete így homályosult el s azóta nem egy jogász felségjognak nevezi királyunk kegyúri jogát.

Ennek megfelelő a püspök-nevezésnél a gyakorlat is, a mai napig. Püspöki szék üresedése alkalmával a kormány maga néz jelölt után, mint mikor főispánt keres; se az illető egyházmegyét,

*) A mai álláspont ez: II. Sylvester sz. Istvánt pápai követi hatalommal ruházta fel; ez azonban személyes kiváltság volt s utódaira át nem szállott. Sz. István utódai a donatiók alapján a magyar egyháznak csupán kegyúri voltak. Az „apostoli király“ címét Mária Terézia kapta a pápától; azelőtt e címet magyar királyok soha sem használták.

se a katolikusokat nem kérdezik meg, hanem a kiből a minisztertanács megállapodik, azt terjeszti fel a kultuszminiszter a király elé. Innen a hercegeprimáshoz intéznek kérdést; de ennek az érteke és sulya olyan, hogy még egy erélyesebb primás alatt is kineveztek a kath. körökben nem jó hírnévnek örvendő egyént; ha pedig a primás gyenge, a kérdés csak alakítás s az egyház kiszámíthatatlan kárára nem egyszer győz a kormány olyan jelölttel, aki sok dologra lehet jó, csak püspöknek nem való.

Ilyen nélyzettel szemben, miután semmi kilátás sincs arra, hogy ezt a törvényt a mi kedvünkért módosítsanak, a javaslat expedienst keresett, mely a törvény érintetlenül hagyása mellett, a püspök-nevezésre befolyást biztosít az autonómiának. A mód pedig, melyet a javaslat ajánl, megfelel az ősegyházi gyakorlatnak, hogy a püspökök mellett a nép is hallgattassék meg: a hgyprimás úgy a püspökök, mint az igazgató-tanács ajánlatát terjeszti fel — a miniszterium utján — a főkegyúrhoz.

A törvény keretén belül így állítja fel a javaslat az autonomia püspök-jelölési jogát, mely jog, bármily kicsinek lássék is első pillanatra, tekintve azt, hogy az igazgató-tanácsot a két elnökön kívül 5 püspök, s az országos kath. gyűlés által választott 6 egyházi és 23 világi tag, tehát a katolikusok színe-java fogja képezni s ezek mögött az autonómiailag szervezett magyar egyház fog állani, mondok, ez a jog semminek éppen nem mondható. Én elég sulyosnak tartom arra, hogy püspöki székeink azontúl püspököket kapjanak s ne holmi politikai reservistákat.

Mérlegelve tehát a körülményeket, a viszonyokhoz képest a javaslat által ajánlott ezen jogrészlettel meg tudnék barátkozni, de a javaslat három §-át nem tartom teljesnek, mert a többi kinevezéseket hallgatással mellőzi. Ezekről a jövő számban szölok.

Dudák János dr.

Ujdonságok.

Személyi hírek. Rziha Artur nyitrai ker. állami főállatorvost a földmívelési miniszter Bécsbe rendelte ki, helyébe Molnár József magyar-óvári ker. állami állatorvos lett áthelyezve. — Bóna Lajos nyitra-zsámbokrethi szolgabírói irnok Tökes-Ujfalura segéd-jegyzőnek nevezte-tett ki.

Jekelfalussy Lajos †. Magyarországon „rendőrminisztere“, ahogy nevezték, hunyt el e héten. Az elhunytat elparentálták a lapok, megjelentek temetésén miniszterek, államtitkárok, s

Nem épületes dolog volna-e tudni, hogy elpusztíthatatlan patinával bevont „universál“ ujját, hányszor vágta meg szemzés közben és hány-szor szopogatta meg. Hány krigli futott le a rossz torikon, mely még mindig kivágja a magas tenort, ha bácsi megembereli magát.

És ha hozzá vesszük, hány lépést tett vadászva csak 50 év alatt, bizton merem állítani, hogy egypárszor elmehtett volna San Franciscoig; feltéve, hogy az atlanti Ocean közbe nem esnék.

És ha mindezek dacára végig nézünk rajta, el sem hisszük, hogy ő ezt mind igazán végig csinálta. Se tartása, se járása nem változott. És ha jó kedvű, ugyanazon kedélyes gyerek a mi volt 50 év előtt.

Ilyenkor azonban azt is szokás megemléteni, vannak-e az ünneplőnek különleges saját-ságai, szenvedélyei, rigolái.

Van ebből is.

Legnevezetesebb specialitása az ő jegyző-könyve. Ez az ő hálószobájának az ajtaja és ablakredőnye. Ezen vannak feljegyezve mindazon dolgok, melyeket elfelejtenie nem szabad. Itt van felírva a süttött particulák száma, a napszám; adósainak jegyzéke, érdekes volna, ha pör esetén a bírósághoz kellene az ajtót bizonyított gyanánt mellékelni.

Második a méhes. Ez különben a magvak gyűjteménye és a nyári délutáni pihenő. A fonnott ágyon, polcokon, kaptárokon és asztalon nincs ugyan egy centiméternyi üres hely, úgy hogy a belépő hasztalan törné azon a fejét, hogy most már hova üljön le, vagy hol pihen a bácsi; minden tele van papiros, vászon és durva gyoles zaeskokkal, öreg szivaradobozokkal, kosarak és ládákkal, melyekben mind magvak vannak; aszott virágseprűkkel, és növénykévekkel. Tandem ő mégis ide jár pihenni, ha a legyek miatt lehet; ha nem, fogja magát s megy a kertbe kapálni, ebben kipiheni az iskolát, az iskolában kipiheni az orgonálást, a temetések alatt kipiheni a kertészkedést és mindezeket kipiheni a vadászaton.

De mégis legkülönb specialitása az ő „uni-versálja“. Ezzel böködi a durae capacitatis tanítványainak a homlokát; ezzel vezet a calamust; ezzel ássa körül a cserepes muskátliit és ibolyáit; ezzel piszkálja ki a sporhertből a parázst csibukjába; ezzel kaparja ki a gödröt az ültetendő palántái számára; ezzel nyomkodja meg a szivarját és pipájában a hamut; ez rántja meg a puskája ravaszát, és ezzel keresi meg a fekete karéját is. Ez pedig az ő kezének a mutatató uja.

És a mi bácsink, a ki félszazados jubileu-

mát ünnepli, a ki különféle helyeken, különféle emberek és jellemekek között ennyi évet töltött, szívében, lelkületében, kedélyében most is olyan, mint pályája kezdetén. A népért, nemesért úgy lelkesedik, mint egy ifjú; naiv, mint a ki először szerelmes, és számtalan csalódásai dacára nem blazirt, hanem szép szóra újra beugrik és csalódik. Szóval az élet sem el nem fájtotta, sem el nem fanyarította. És ez jó így.

Most már tudom, hogy lehet azt kibírni, hogy 50 évig tanító lehessen.

A megcsömörlésig unalmas századvégi önző realizmus mellett, kell hogy ilyenek is legyenek. És hála a magyarok Istenének lesznek is. Éljenek!

Tubero.

Sziporka.

Álom.

- Miért oly sápadt ma, Kopasz ur?
- A boldogult feleségemmel álmodtam.
- Aztán mit álmodott?
- Egész éjjel prédikált nekem, hogy ne hagyjam el az új esernyőmet.

magunk részéről napirendre térhetnének hamvai felett, ha egyuttal Nyitrán is nem szerepelt volna. Már azelőtt is megfordult Nyitrán, boldogult Roskoványi püspök idejében, hébe-korba, talán némi rokonság is csatolta az elhunyt püspökhöz; de Roskoványi nem igen volt hozzáférhető, mindig begombolkozva fogadta. Utóbbi időben azonban hosszasan is tartózkodott részint Nyitrán, részint pedig Mocsokonon, majd Radosánán a püspök ur társaságában. Velünk is találkozott néha és különösen eleinte befolyását is érvényesíteni akarta lapunk irányára, de természetesen, minden eredmény nélkül. — Jekelfalussy egyébként magas műveltségű, széles látókörű férfiú volt, kit, ha irányító befolyásától eltekintünk, mindig érdekes volt hallgatni és sokat tanulhatott az ifjabb generáció az elhunyt széles körű tapasztalataiból. Különösen a vatikáni zsinat idejéből tudott érdekeset beszélni, hol ő Eötvös báró akkori kultuszminiszter megbízásából a magyar kormány informátora volt, mihez úgy theologiai ismerete, mint egyéb társadalmi műveltsége kiválóan képesítettek. — Mi már csak romjaiban láttuk az egykor befolyásos férfiut. Asztmatikus baja és testi szenvedése nagyon megviselte, de ezek dacára is megtartotta régi jó kedvét, s még a múlt hónapban, midőn alkalmunk volt vele utólagos találkozni, csak úgy szórta mély értelmű anekdotáit, melyek egészen elűtöttek a sablonos elcektől. Ha hivatalbeli állása el nem terítette volna az egyház valódi érdekeitől, széles körű ismereteivel, nagy talentumával kiváló szolgálatokat tehetett volna a magyar katolicizmusnak. — De ha nem küzdöttünk ellene életében, mert beteges volt, annál kevésbé tesszük azt a halottal. Adjon az Isten örök nyugodalmat neki; talán az ő intencióit is csak jó szándék vezérelte.

Új anyakönyvvezetők. A karköci kerületbe Gáspár Lajos körjegyző, a nyitra-divé-köbe Szabó Lajos körjegyző, a nyitra-rudnóiba Gyurcsó Imre körjegyző, a Privigyé vidékébe Lendler József körjegyző, a Nemet-Próna vidékébe Lendler István helyettes jegyző és a csásói kerületbe Petkes Rezső segédjegyző, helyettes anyakönyvvezetővé lett kinevezve.

Esküvő. Felső Köröskényben e hó 9-én Kovács Vilmos tanító oltárhoz vezette Zelinka Piroška kisasszonyt, néhai Zelinka Lajos kedves leányát. A nászanya tisztet Mérey Ágostonné szül. Szecányi Irma urnó viselte. Tanuk Mérey Ágoston és Eyssen Géza urak voltak. Az esketési szertartást Herald Antal köröskényi lelkész végezte, ki szívhez szóló beszédben ecsetelte a házastársak kötelességeit a fiatal párnak. A nász-lakomán Herald Antal, Mérey Lajos és Mérey Ágoston urak lelkes felköszöntőkben éltették az új házasságokat.

Megyei közgyűlés. Nyitramegyei törvényhatósági bizottsága f. évi őszi rendes közgyűlését október hó 26-án fogja tartani.

Bizottsági ülés. Nyitramegyei központi választmánya f. é. október 24-én ülést tart.

Halálozás. Porembai lovag Witwicki Aladár cs. és kir. Radeckzy-ezredbeli huszár, Witwicki Ferenc pénzügyi titkár fia, 20 éves korában tüdőgyulladásban elhunyt Pozsony-Szent-Györgyön. Földi maradványai október 10-én Komáromba szállították.

A nyitramegyei orvos-gyógyse-részi és természettudományi egyesület f. évi október hó 30-án délután 3 órakor Nyitrán a főgimnázium helyiségeiben tartja XI. rendes közgyűlését. A terjedelmes tárgysorozatból kiemeljük, hogy Adám Endre dr.: ásatási leletem a nyitrai várhegy keleti oldalán (régibb hőzékori lakók konyha-maradványainak bemutatásával) címen — bennünket érdeklő tárgyról fog értekezni.

Bérbe vett gyógyszerár. Nyitrán, a IV. kerületben levő gyógyszerárt Szikszay Gusztáv okl. gyógyszerész vette bérbe.

A nyitrai kereskedők társulata egyesülve az ország hasoncelu együletével, az új

italmérési törvény végrehajtási rendeletében a kiskereskedőkre rendkívül sérelmes intézkedések megváltoztatása vagy mérséklése iránt országos mozgalmat indított és e tárgyban még a f. hónapban országos értekezlet fog Budapesten megtartani. Az érintett rendelet a törvényről is szigorúbb és éppen a legszegényebb kereskedők létezését teszi lehetetlenné. A községekkel folytán amúgy is dráguló fűtő-anyagok olcsóbbá tetele érdekében a magy. kir. államvasutakkal folyamatba tett tárgyalások legalább annyit eredményeztek eddig, hogy a Lipótvár—Nyitra h. é. vasuton a fél százalékos kezelési illetékek felül az egyideig szedett kirakási illetéket, miután az már a szállítási díjtételben bennfoglaltatik, újabban már nem szedik; további tárgyalás alatt áll ama helytelenségnek megszüntetése is, hogy jöllehet a fél és leadott áruknak a kocsirol le s illetve felrakásuk a felek végzik, a vasut e címen mégis illetékeket számít fel.

A F. M. K. E. új alapító tagja. Gróf Esterházy János, nyitra-ujlaki földbirtokos, a főrendiház tagja, 100 firttal belépett a Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület alapító tagjai sorába.

Nyitramegyei közigazgatási bizottsága kedden, október hó 10-én tartotta rendes havi közgyűlését. Az alispán bejelenti, hogy a magyar északnyugati vaspálya jablonic—brezovai szárnyvonalraleszen a műtanrendőri bejárás megtörtént, s a kereskedelmi miniszter a közlekedést rajta megengedte. Magyary Miklós pénzügyigazgató panaszkodik, hogy az állami adó hátralekai borzasztó nagyra nőttek pl. Farkasd község egynaga 33 ezer firttal van hátralekban, és a jegyzőket és birákat hanyagsággal vadolja, mi miatt hevesen kikel ellenük, és bejelenti, hogy a jegyzőket és községi előljárókat anyagi felelősségre is fogja vonni. Az alispán a jegyzők és birak védelmére kelt; a jegyzők, ugymond, megtekint minden lehetőt, hogy a behajtható adót lehessék, de a lakosságnak jelenleg nincsen pénze. Kár lenne a birakat így megrendszabályozni, mert már most nehezen kapni birakat, akkor majd éppen nem lesz lehetséges; hogy ezen állás miatt, melyért évi 15—40 forint évi fizetése van, gazdaságát elhanyagolja, és meg azonfelül vagyonával is felelős legyen. Éppen Farkasd és Negyed községek azok, melyek mindig csak decemberben fizetik az adót, mert a gazdák káposztájukat csak ekkor adhatják el. Továbbá sok helyről távozott a nép mezei munkára, az aratás ez időn későn kezdődött, még most is csepelnek az alföldön. Más vidéken a házalással foglalkozók még nem jöttek haza vándorutjokról. Az állami végrehajtók, ugymond az alispán, simennek, felveznek naponta vagy 30 végrehajtási jegyzőkönyvet és 3 firt napidíjat, de pénz nem szedhetnek be, mert nincs, kéri a pénzügyigazgatót, hogy szándekatól aljjon el. Hasonló szellemben beszélt még Lévy Antal, Szirányi György és mások, mire Magyary megígérte, hogy szándekat csak a legvégző esetben fogja végrehajtani. A tanfelügyelő jelenti, hogy a megyében a gazdasági iskolák 50-el szaporodtak. A 780 néptanító közül a megyében csakis 18-an nem tudnak egy kukkot sem magyarul.

Társulati közgyűlés. A vágbalparti ármentesítő és belvizszabályozó társulat f. évi október hó 21-én d. e. 10¹/₂ órakor Érsekújvárott, a városház tanácstermében őszi rendes közgyűlést tart.

Vasutunk fejlődéséhez. Pázmándy Dénes budapesti lakos a tervezett póstyén-verbói helyierdekű vasutvonalhoz Verbónál való csatlakozással Verbótól Sterusz, Lopassó, Vittenec, Dejte, Nahács és Korompa irányában új folytatást akar, még pedig úgy, hogy a vasut Nádason végződnék, mely a nagyszombat—kutti-i vonal egyik állomása. A kereskedelmi miniszter már meg is adta Pázmándynak az előmunkálati engedélyt.

Betörés egy jegyzői hivatalba. Vakmerő betöréses lopás történt e hó 5—6-ára eső éjjelen át Csornok községben. Ugyanazon bizonyos ismeretlen tettesek, kiknek szerepléséről lapunknak csaknem minden számban referálunk; betörték a jegyzői hivatalba, — melyben a postahivatal is van. Az egyik ablakot ráhajával együtt a falból kibontották és erős doronggal a vasrácsot is kifeszítve a hivatalba hatoltak, a hol a postapénztárt anyakönyvi szekrényt feltörték, nyilván azon hiszben, hogy tetemes pénzsákmányra tesznek szert; bosszúságukra azonban csak 40 krt

találtak, mivel éjszakára a postamester 290 firt postapénzt lakására vitt fel. Ily módon pénzhez nem jutván a rablók, nekirontottak minden iratának és két gyűjtőperselynek s végre a segédjegyző ruhaszekrényeinek is, a honnan tetemes értékű felsőruhát, fehérneműt és lábbeliket magukhoz véve odább állottak. Vakmerőségük annyira terjedt, hogy mindezt lefüggőnyzetlen ablaknál lámpavilágítás mellett eszközölték. Ráadásul a nem messze levő korcsmába is betörték, a pincét feltörve, ételt, italt s szivart magukhoz véve, a már kijövő korcsmáros lakásának ablakába bucsúzól egy fel táglát dobtak be s illaberek nád a kert eliramodtak a nélkül, hogy a korcsmáros larmájára egy lélek is felébredt s útjokat állotta volna.

Az októberi kivégzettek közül bizonyára sokaknak figyelmét elkerülte az, hogy Nyitramegyének is volt egy előkelő halottja 1849-ben, és ez báró Jeszenák János, Nyitramegye akkori főispánja volt, kit a pesti katonai törvényszék 1849. év okt. 10-én kötél általi halálra ítelt és az íteletet rajta ugyanaz nap végre is hajtották. Halálos ítélete a „Pester Zeitung“ 1849. okt. 11. számában jelent meg és fordításban így hangzik:

Báró Jeszenák János, poszonyi születésű, 49 éves, ágostai vallású, — részben beismerőben, részben jogilag rábizonyult, hogy különböző, a lázadó kormány által rábizott hivatalos állásában a forradalom kezdetétől egész végeig minden rendelkezésére állott eszköz felhasznált arra, hogy a forradalmat diadalra juttassa; az erre szolgáló intézkedéseket maga vezette és keresztül vitte és így első sorban a legmagasabb uralkodóház és az állami kötelék megdöntésére irányuló törekvést táplálta és előmozdította; és így felségárulás (Hochverrath) következtében, minden vagyonának elvesztésével, kötél általi halálra ítéltetett, s ez ítelet megerősítés és kihirdetés után ma végrehajtatott. — Pest 1899. okt. 10.

A cs. k. haditörvényszék.

A kivégzés okt. 10. reggeli 6 órakor az *Ujépület* mögött ment végbe. Jeszenák utközben így szólt lelkészéhez: Mondja meg azoknak, akiket illet, hogy én azt, amit tettem, halálom óráján sem bántam meg; mondja el, hogy egyet sem tagadtam meg azon elvek közül, melyekért nemzetem annyi áldozattal és verontással küzdött. — A bitófa számolyáról e szavakat kiáltja: Isten áldja meg a magyar hazát! — Hamvait neje, sz. gr. Forgách Alojzia, csak 1867-ben vitethette át a poszonyi sírkertbe, hol diszes emléket állított föléjük. Az emléken b. Jeszenák mellszobra látható, feje fölé egy angyal töviskoronát helyez.

A sirvers ez:

Szerette hazáját szívvel, szóval, tettel,
Védte szabadságát, híven becsülettel;
Áldozott, szenvedett, jutalmát nem kérte
S nem küzdhetvén többé, vérpádon halt érte.

Érdekes, hogy a sírfeliratot — Gyulai Pál írta. Éppen az, aki most az aradi tizenháromnak nem akart koszorut küldeni, s aki emiatt lemondott a Kisfaludy-társaság elnökségéről.

Fuvardíjak Nyitramegyében. Nyitramegye nyitrai kerületében a képviselő-választási költségek közt a fuvardíjak következőleg lőnek megállapítva: 5 firtos fuvardíj: Alsó- és Felső-Elefánth, Ghimes-Kosztolány, Kis- és Nagy-Hind, Udvarnok, Bajmócoka, Poszátka, Pusztakürth. 4 firt 50 kros: Románfalva, Kelecsény. 4 firtos: Beéd, Szalakusz, Menyhe, Bodok, Geszthe, Ghimes, Zsére, Kálaz, Bábindal, Család, Lapás-Gyarmat, Andacs, Csehi, Salgócska, Nemes-Kürth, F- és A-Récsény, Elecske. 3 firt 50 kros: Ságh. 3 firtos: Pográny, Csitar, Kolon, Kis- és Nagy-Lapás, N.-Emőke, Cabaj, Csápor, Üzbégh, Abalehota, Sarló-Kajsza, Darázs. 2 firtos: Felső- és Alsó-Köröskény, Gerencsér, Tormos, Molnos, Könyök. (Jövőben folytatjuk a többi kerületeket).

Negyven éve tanító! Trencsénből írja egyik t. barátunk, hogy f. hó 12-én ünnepelte Pericht Jenő ottani tanító működésének negyvenedik évfordulóját. Nem volt ez hivatalos ünnepelés. Őszinte volt itt minden. Az ünnepelt tudta meg legutólag, hogy ünnep készül az ő

tiszteletére. Kartársai, tisztelői és a tanulók vet-
ték körül e napon. Szívából fakadt ama jó kívá-
nat, mit ajkuk kifejezett. Legelsőnek Tekula Já-
nos, igazgató-tanító tolmácsolta a kartársak üd-
vözetét. És könyv lopódzott a jelen voltak szemé-
bébe, midőn a kis Ederer Pista ártatlan ajka
elmondá: „Negyven hosszú év tanítói székben:
reménynek szép, valóban égi bér! Ujjá születni
anyai nemzedékben: munkálni, lelkesedve, ezrekér.
Szóban mennyi foglalat! Hirdetni jól, igazt ke-
resni szépen, Istent az égben, földön, föld alatt;
s csalódva is — mindig csak nem nézni, hol te-
rem taps, hol hatás: mily hozzád illő, nemes hi-
vatás!“ Valóban az. És az ünnep értékéből mit
sem von le az, hogy a hivatalos város nem vett
röla tudomást. Sőt az lett volna feltűnő, ha a
polgármester érdemet látott volna a negy-
ven évi tanítókodásban. Pedig tanítványa volt.
Annál örvedetesebb volt ott látni a helybeli
kath. klérust a plebánossal az élén, az ág. ev.
lelkészt, a megye részéről Barényi Ferenc tb.
főjegyző, és a vidékről is bejött tanító urakat.
Máskül érdemjellel tüntetik ki az ilyen tanítót és
ő felsége is csak nem régen rendelte el, hogy
az arany jubileumi érdemjel díszítse annak mel-
lét, a ki negyven évig hűen tartott ki köz vagy
magán szolgálatban. Reméljük, hogy új főispánunk
meltányolni fogja az érdemet. Mert a jubilans
nem csupán az iskolában teljesítette kötelességét,
a melyért 1895-ben az iskolások is jegyzőkönyvi
elismerést szavazott neki; kivette részét a társá-
dalmi munkásságból is. Nevét a trencsényi tűzoltó-
egylet dícsérve emlegeti. Hosszú éveken által ő
volt gyakorló mestere. Bajtársai meg is emlékez-
tek róla, egy küldöttséggel üdvözöltetvén őt e
nevezetes napon. A megyei tanító-testület nevén
Boesek György elnök üdvözölte. Adja az ég,
hogy mind ama jó kívánság, mit hallott, teljese-
désbe is menjen. Éljen ő, a ki negyven hosszú
év óta szolgált egy szent ügyet!

Tüzesetek Nyitra megyében. Nyitra-
megyében f. évi szeptember hóban következő
tüzesetek fordultak elő: Kis-Cétyben 75 frt kár,
Pogrányban 74 frt, Tuzsinán 378 frt, Cabajon
2500 frt, Lúki-Gergelyfalun 1322 frt, Komjáthón
166 frt, Dicskén 5880 frt, Brezován 880 frt,
Csejthén 2736 frt, Zslkőcon 1160 frt, Csitáron
2730 frt, Verbócon 1190 frt, Kis Bábon 118 frt,
Nagy-Bábon 3000 frt, Vág-Veesén 600 frt, Ó-
Turan 195 frt, Madunicon 1794 frt, Kuttin 1225
frt, Ny.-Pereszlyénben 212 frt, Lúki-Gergelyfalun
590 frt, Drahócon 615 frt, Rovenszkón 350 frt,
Gereneséren 80 frt, Nagy-Jácon 3820 frt, Pös-
tyenben 170 frt, Ratkócon 550 frt, A.-Zellén 10
frt, Pacolaj 2188 frt, Assakürtön 900 frt, Kraj-
nán 320 frt, Galgócon 309 frt, Egbellen 1828
frt, Csávojon 1165 frt, Dicskén 1117 frt, Felső-
Bottfalun 910 frt, Trebetten 110 frt, Szobotisz-
ton 90 frt.

Fortuna otthona. Az osztálysorsjáték
utolsó húzásán a 600,000 koronás jutalomnyere-
mény a rendkívül szerencsés és hirneves Gaedicke
A. főgyűjtődjében (Budapest, Kossuth-Lajos-utca
17.) vásárolt 62,551 számú sorsjegyre esett. Ezen
főelárusító kifizetett már vevőinek egy 400,000
koronás főnyereményt, kétszer 100,000 koronás
főnyereményt, háromszor 60,000 koronás főnye-
reményt. I. osztályu sorsjegyek ezen szerencsés
főelárusítónál már most kaphatók.

Fürdőinkből. Szmrák (Büdöskő) für-
dőek 1899. évi vendég-forgalma a következő:
Állandó vendég volt belföldi 117, külföldi 48,
összesen 165. Ideiglenes vendég volt belföldi 72,
külföldi 17, összesen 89. E szerint 254 állandó
és ideiglenes vendég fordult meg megyénk e jó-
hírű fürdőjében az elmúlt idényben. — Kis-Bellic
gyógyfürdő állandó vendége volt 53, ideiglenes
2235, összesen 2288.

Egerszeg község a nagy-apponyi csend-
őrségi örskörletből a nyitrai örskörletbe osztá-
tott be.

Közegészség Nyitra megyében. A
vármegye területén f. évi szeptember hó II. fe-
lében a következő járványbetegségek fordultak
elő: Roncsoló toroklobban 20 beteg közül 10
gyógyult, 5 meghalt, 6 pedig ápolás alatt maradt.
— Vörhenyben 31 beteg közül 11 gyógyult, 9
meghalt és 11 ápolás alatt maradt. — Kanyaró-

ban 95 beteg közül 63 gyógyult, 6 meghalt és
26 ápolás alatt maradt. — Szamárhurutban 14
beteg közül 3 gyógyult, 11 pedig ápolás alatt
maradt. — Hasi hagymában 28 beteg közül 9
gyógyult, 1 meghalt és 11 ápolás alatt maradt.
— Vérhasban 1 beteg gyógykezeltetik.

Nyilt tér.

(E rovatban közöltékért nem vállal felelősséget a Szerk.)

Köszönetnyilvánítás.

Isten fizesse meg özv. Andrássy Manóé
szül. Pálffy Gábiella grófnő öngyermelőségének
szom megható tettét, melylyel a nyitrazerdahelyi
kath. szegényeket új lelkipásztorok beiktatása
napján, — hogy ezen napot rájuk nézve annál
emlékezetesebbé tegye — 50 frtnyi segélyben
résztesíteni kegyes volt. *Fiebig Alajos.*

Közgazdaság.

Motorok a kisipar és a mezőgazdaság szolgálatában.

Ha visszatekintünk az utolsó évtizedek nagy-
szabású vívmányaira s találmányaira, azt fogjuk
tapasztalni, hogy különösen azon gépek és eszkö-
zök, melyekre a kisipar és mezőgazdaságnak volt
égető szüksége — ma már a tökéletesség nivó-
jára emelkedtek.

Ezen gépek között a legfontosabb a motor,
melyet most, hogy vidékünkön is kezd élénk ér-
deklődést és feltűnést kelteni — az alábbiakban
lesz szerencsém ismertetni.

A külföldi és magyarországi motorgyárak
készítenek *benzin, petroleum, szőlőolaj, gáz és
villanymotort.* Ismertetni a gáz és benzinmotort
fogom, melyek legelterjedtebbek, s melyektől csak
csekély mértékben tér el a többi motor.

Használjuk a motorokat malomüzemhez,
gépműhelyekbe, dinamogépek hajtására a kisipar-
nál; — takarmánykészítéshez, daráló, répavágó,
tejlépfelőző köpülő-gépekhez stb. a mezőgazdaságnál.

A megválasztandó motornál igen ügyelnünk
kell a *lőerő helyes megválasztására.*

A motorok tényleges löereje csak 10—14%
mulja felül a névleges löerő számát, míg a gőzlo-
komobil tényleges löereje 2 $\frac{1}{2}$ -szer is nagyobb
a névleges löerő számánál.

A gőzlokomobilokat ugyanis az u. n. „*angol
névleges löerők*“ szerint szokták megjelölni, mely
megnevezés nagyban különbözik ezen gépek tén-
yleges munkakifejtésétől. Régebben, mikor a *név-
leges löerő* divatba jött, a lokomobil közép munka
kifejtésének meg is felelt az elnevezés, de las-
sankint mindinkább eltért a valóságtól, a mint
nagyobb és nagyobb gőzfeszültséget hoztak be,
nagyobb és nagyobb sebességgel. Ma már annyira
jutottunk, hogy a *tényleges löerőszám a névlegesnek
két és félszerese*, pl. a 4 löerős gőzlokomobil ren-
des közép munkakifejtése 10 löerő, a 10-sé 24
löerő. Ebből következik, hogy ha egy cséplőgép
hajtására, vagy egy kisebb malom hajtására (1
pár kő, 1 hengerek, 1 koptató, 2 felvonó, 2
liszthenger) egy 4 vagy 6 löerős gőzlokomobil
elegendő is, hiba volna azt kívánni, hogy ugya-
ezen munkát egy 4 vagy 6 löerős motor végezze,
holott ebben az esetben 10, illetve 16 löerős
motor feltétlenül szükséges.

A mi az üzemköltséget és anyagfogyasztást
illeti, az következőleg áll fen:

Óralőerőnkint fogyasztanak:

benzinmotor	0.5 kgrmot
petroleummotor	0.4 " "
gőzlokomobil	7- " "
gázmotor	0.75 köbmétert, s ha

a beszerzési árakat vesszük:

benzin	8 kr
petroleum	19 " "
kőszén	1 $\frac{1}{2}$ " "
gáz	8—18 kr

(Bpsten 8, vidéken és így Nyitra is 18 kr),
megtaláljuk szorzási művelet folytán az eredményt
és különbséget, melyet tudni óhajtunk.

Különösen a benzinmotort tartva szem előtt,
azt látjuk, hogy az óránkinti és löerőkinti költsé-
gek oly rendkívüli csekélyek, hogy a kisebb
gőzgépekkel, de különösen a gőzlokomobilokkal
szemben, feltétlenül ezen motorokat illeti meg az
elsőbbség.

Figyelembe kell venni a motorok egyéb

szembetűnő tulajdonságát is. A motorok felállítá-
sához nem kell hatósági engedély — tűzbiztosak
— azaz nem keletkezhetik általuk tűz — telje-
sen szagtalanok — füstöt, kormot nem terjesz-
tenek — szerkezetük egyszerűségénél fogva nem
kapnak s így javítást nem igényelnek — *kazánkö
nem képződik* — felügyelőre nincs szükség, mivel
a megindítás után egyenletesen működik — üzem-
megszakítás után azonnal üzembehozható ismét,
anélkül, hogy a szünet alatt akár fűteni, akár
„előmelegíteni“ kellene, vízre csak annyi szükség
van, hogy a hengert hűtse, s nem kell folytono-
san vizet szivattyuznia — csekély súlya van, s
így könnyen szállítható — kényelem, a mennyi-
ben tüzelőanyag felhasználása nélkül megindítha-
tók — a drága, vizsgázott gépezet és futót feles-
legessé teszik, a mennyiben egy értelmesebb nap-
számos vagy fiú kezelheti és tisztán tarthatja —
teljes tűzbiztonsági előnyt a m. k. belügyminisz-
terium 81693/V. f. b. 1894. számú rendelete is
elismeri és a hatóságokkal közli.

Motorok készülnek fekvő és álló szerkezet-
ben, és szállítható szerkezetben lokomobilok elne-
vezés alatt 1 löerőtől 50 löerőig, továbbá motorok
szivattyúval kombinálva kerekekre szerelve, mely-
lyel a szivattyúzáson kívül tetszés szerinti munka
végezhető; — kis mezei lokomobilok, répa —
kavics — agyag — vonatok számára; magajáró
Mechwart-féle ekék stb.

A motorok kezelése, szerkezete, mérete és
árának ismertetése — úgyszintén — a pénzügy-
min. által elnyerendő engedély kérvénymintája
adómentes benzin beszerzésére — túlhaladja ezen
keretet és azon kijelentéssel végzem — a kisipar
és a mezőgazdák b. figyelmébe ajánlott ismerete-
tésemet, fontoljak meg ezen gép előnyeit — ha-
sonlítsák össze eddigi természetben tett kiadásai-
kat és fáradozásait, és ezzel szemben az elért
eredményt és bizonyos vagyok benne, hogy ott
is, hol eddig még csak nem is gondoltak erő-
gépre — a felsorolt tulajdonságoknál fogva ilyen-
nek beszerzése el lesz határozva és így iparunk,
mezőgazdaságunk — indirekt emelve.

Schützler Imre.

Termeljünk jobb minőségű zöldséget.

Főleg nagyobb városok piacain ma már
gyönyörű zöldséget lehet látni, jellemzi ezen zöld-
ségeket egyrészt, hogy óriás nagyságuk, másrészt,
hogy nagyságuk dacára a kellő zsengeséggel bír-
nak. A városi háziasszonyok nagyon válogatósak
é tekintetben ma már, s hiába is viszi bárki
összetöporódott, elfásult zöldségeit piacra, azt
senki meg nem veszi. Hogy pedig ilyen fele zöld-
séget természetessen valaki, ahhoz nemcsak jó
mag, de öntözés és megfelelő trágyázás is szük-
séges.

Valamennyi zöldség annál értékesebb, minél
gyorsabb a fejlődése, mert csak abban az esetben
lesznek a sejtfalak a gyors növekedés miatt vé-
konyak, nem fásodnak el, szóval a zöldség izlete-
sebb marad. A fejlődést különösen trágyázás ál-
tal mozdítjuk elő hathatósan, főleg abban az
esetben, ha igen dúsán trágyázunk.

Konyhakerti növényeink mind igen jól tűrik
az istállótrágyát, s ebből adhatunk akár mennyit
is minden káros következmény nélkül, feltéve,
hogy a talaj eléggé nedvesen tartatik. Rendesen
túlérlett marhatrágyát használunk e célra; ez
nemesak tápanyagot hoz a talajba, hanem annak
húmsz mennyiségét is gazdagítja és porhanyóvá
teszi a földet. Nagyon jó az istállótrágyán kívül
foszfátokat, nevezetesen szuperfoszfátot is adni,
mert a foszforsav rendesen nincs elegendő meny-
nyiségben a talajban, pedig a növényzet fejlődése,
ha nem szenved foszfor hiányában, sokkal erőtel-
jesebb. A szuperfoszfát hatása különösen a hagyma
és zellerféléknél, de egyéb gyökérféléknél is na-
gyon szembeötlő.

Emberi ürüléket is adnak sokszor a kony-
hakerteknek; ebben van ugyan elég nitrogén és
foszforsav, de káli helyett sok natriumot tartal-
maz, s ez utóbbit a zöldség nem igen kedveli, ki-
véve a spárgát és a parajt. Jó tehát a pöcegödör
tartalmát fahamuval keverni, a mely kitűnő káli-
trágya. Ha télen visszatuk ki a trágyát a konyha-
kertbe, soha sem szabad azt kupacokba rakni,
illetve hagyni, hanem rögtön el kell teregetni.

Folyékony trágyát olyan növényekre adunk, melyek a friss trágyát kedvelik, minő pl. a saláta, kalarabé stb. Ilyen trágyával csakis esős vagy borús időben szabad öntözni, sohasem akkor, ha nap süt vagy ha szárazság uralkodik, mert különben könnyen kiegészíti a gyökereket. Egy kevésbé ismert, s alig alkalmazott trágya a korom is, mely egymagában alkalmazva legjobban hat kavicsos vagy meszes talajon. De gyakran mészszelet vagy földdel is keverik, vagy a komposztra viszik.

***** CSARNOK. *****

Lourdesi utam emlékei.

Közi: Benyák József.

(Folytatás.)

A vacsora után nagyon is sok időnk maradt még az ásitózásra. Mit is tehetne az ember mást éjjelhez közeli időben, távol ismeretlen országban, egy kicsi városka vasúti állomásán. Újságot nem árultak, aludni meg, ha volt is volna hol, nem mert senki, nehogy ott felejtse a vonat. Mint derült égből a villám, oly hatással csapott közénk a hír, hogy az egyik folyosón egy „automata” készülék árul képes levelező-lapokat. Buchloe-ból ansichts-kártyát küldeni Magyarországra! Egy tíz pféniges bedobása után azonnal kaptál egy ily lapot és pedig már bélyeggel is leragasztva. Buda vára ellen sem intézett a török erősebb rohamot, mint mi e komédiás história ellen. Pontosan ki lettünk szolgálva egyenként. De senkinek ki nem csapta előbb a lapot, míg le nem fizette annak árát. Természetes, hogy ily helyről mindenki szenzációt keltő stílusban röptette hazafelé a képes kártyát. Magam is azt irtam áldott jó lelkű főnök uramnak: Földkörüli utamból szívből üdvözlöm. Mikor hazajöttem, sok fáradságomba került, míg bebizonyítottam neki, hogy Buchloe tulajdonképen Bajorországban van.

Társaságunk egy előkelő tagja egy ideig tétlen szemlélője volt a gyermekjátéknak. Mikor már vége volt az ostromnak, s már általános fegyverszünet honolt, legyőzve a meg nem szokott semmittevés által, ő is felugrott, s ráadta a fejét a hiúságra, rálépett az „adok-veszek” általunk már taposott útjára. — Bedobja a pénzt — de az automata általános bámulatra lenyeli a tíz pfénigest, képes kártyát azonban nem ad. A vevőnek haragos pillantásai dacára sem. Hangos nevetés hallatszott mindenfelől. Mindnyáján úgy igyekeztek okadatolni a komikus jelenetet, hogy az automata azért mondta föl a szolgálatot, mert az illető ur „nagyságos ur” levén, keveselte tőle a bedobott nickel pénzt. A nagyobb rangtól bizonyos ázszióra számított. — Hogy a talány végleg megfejtve legyen, társaságunk egyik tagja trefát nem ismerő módon kezd ki- és befele tologatni a dacos bolt kilincset, úgy hogy az a sőtében szintügy szikrázott bele. A mennydörgés-szerű dörömbölésre a készülék már megszeppent, s nehogy ő huzza a rövidebbet, hamaros elhatározással kidobta a — tíz pfénigest. De képes lapot azért sem adott. És pedig most már egyáltalában senkinek, még drága pénzért sem.

A vidám történet elhajtotta első álmunkat, éber figyelemmel vártuk tehát az „Einsteinen!”-t. Külön kocsik állván rendelkezésünkre, — alvásra, már a mennyiben ilyenről ilyenkor szó lehet, elég helyünk és elég időnk volt. Egy kis természet uti társunk nem találván elég hosszúnak liliputi termete számára a vasúti kupé padjait, oda mászott föl, a hová mások podgyászukat rakják fel — a podgyászpolcra, s az éjjelt ily magas polcon, szerinte „kakasulón” töltötte, folytonos remegésben tartva az esetleges lezuhanással az alatta szunnyadozókat, akárcsak egy élő Damokles-kard. Az egész éjjeli utból annyit tudok, hogy kint sötét volt, a vonat pedig zörgött, dübörgött,

döcögött úgy mint máskor. Éjjel után éléken kezdtem érezni, hogy a hő sugárzó, mert úgy kisugárzott belőlem, mintha Kamesatkához közleledtünk volna. Fáztam úgy, hogy erősebb hurutól tartottam. Közleledtünk a svájci havasokhoz. Reggel négy óra után Lindauban tett le bennünket a bajor vonat. Ennél szebb várost láttunk mi az uton. Azért nem is néztük meg belülről tüzetesen, mert podgyászunk, az utasnak e valóságos rabbilincse nem is igen engedte meg azt. Minden élő aludt még, az utcák puszták csendesek voltak, mintha a tatárjárás előtte való nap tartotta volna erre keresztül vonulását. Szótlanul, lábujjhegyen iparkodtunk tehát a város egyik utcáján keresztül, málhánk sulya alatt görnyedve a bodeni tó kikötőjéhez jutni. Ha egy modern „gyógyász” hátletet vett volna fel teherviselő ujjaimról, bizonyára nem késett volna kijelenteni, hogy azokon „bőrfehlámszaporulat” jelenléte konstatalható.

Bodeni tó! — mondták sokan örvendetes hangemelésével, meglepetve a tónak nem remélt, gyors feltűnésétől. Alig kanyarodtunk be egy másik csonka utcán, máris előttünk állott nagy terjedelmű, rezgő, kékeszöld vizével — a bodeni tó. Szép fekvésű falvak és városokkal garnirozott partjait nem láthattuk tisztán, mert a tó fölött szürke köd úszott. Hiába ismételtük Vörösmartyval (?) *El ti homály képek!* Az egész tavat csak úgy nézhettük, mintha pökháló lett volna szemünkben, vagy mintha edzett ablaküvegen keresztül akartunk volna tisztán látni. A tó még nem volt túl reggeli negyike-jén, azért burkolódzott ily ködfátyolba. Különben a tó ilyféle homályképekben is igen szép volt. Mily szép lehet az tiszta időben! Szépségének koronája Tirol és Szt. Gallen között keresendő, a mely vonalon a tiroli és appenzelli havasok előhegyei környezik partjait, mögöttük pedig a magas, hófehér csúcsok emelkednek.

E tóban több országnak határa találkozik; mert Ausztria, Bajorország, Württemberg, Baden és Svájc között fekszik. Nem sikerült megtudnom sem szóbeli sem írásbeli uton, hogy a tó vizéből egy-egy tartomány hány hektolitert vándikál magának. A máppán a környező tartományok saját színökkel vannak a bodeni tó partjai körül határolva, a tó pedig a saját szeplőtlen kék színével díszleg közöttük, mint egy külön vízi királyság. Már a genfi tóba úgy felerészig hatol be Franciaország határjelző színe. Egy műben azt olvastam a bodeni tóról, hogy ez a legnagyobb „német tó,” s a genfi után egyszersmind a legnagyobb „svájci tó.” Tessék most ezen eligazodni. Ily festői tónak nem akad saját gazdája. Ha pedig a bodeni tó talán valami határszéli „vitas tengerszem,” akkor megint az csodálatos, hogy miatta még egy hatalom sem viselt harminc éves háborút.

A tó tulajdonkép nem egyéb, mint Rajna folyónak szétterjeszkedése, mely az egyik oldalon beömlik a rengeteg tókatlanba, s mikor azt már csordultig megtöltötte, a másik oldalon lecsapolja a fölőselegest. Ugy néz ez ki nagyban a Rajna folyón, mint az egyes legyek által okozott büttykők, forradások a fán kicsiben.

A tó terjedelme 26 négyszög mérföld. Hosszúsága legnagyobb Bregentzól Bodmenig húzott vonalban: 8 $\frac{1}{2}$ mérföld. Mélységét átlag 800—1000 lábra teszik. Legmélyebb Lindau és Bregenz között, a hol állítólag 2000 lábnyira kellene a buvárharanggal a föld középpontja felé utazni, míg az ember a fenekét érné.

Hogy nagy gyomrát megtöltse, nemcsak Rajna vizével oltja szomját, hanem ezenkívül még mintegy ötven folyó és patak vizét issza naponkint. Ha vihar támad, nagy habokat és hullámokat ver, s különösen a déli szél — Föhn — ellen mutat ellenszenvet. Vize olykor a tengerhez hasonlóan néha megdagad, majd ismét apad, a mit itt „nuhs”-nak neveznek. A geologia művelői előtt e körül-

mény még mai napig is mint rebusz áll. Halakban igen gazdag a tó, a mi nem csoda, mert hisz a haldús és a rajnai lazacról annyira híres Rajna folyam szolgáltatja vizét, a melyet bizonyára nem ér rá megszűrni és a halakat külön értékesíteni. A régi rómaiaknál nagy becsben tartották a bodeni tó orsóhalai.

A tó vize a szerint, a mint az ember távolabbról vagy közelebről, derült vagy borús időben nézi, különböző változatokban sötétzöld színt játszik. Csak igen ritkán fagy be, s hogy hátát szilárd, járható jégburkok fődje, ahhoz sokszor egy egész évszázad szükséges. A hajóközlekedés, vitorlás vagy gőzhajókkal igen élénk a bodeni tavon, mert partvidékei termékenyek, s virágzó városok s gazdag falvakkal környekezvők, már pedig ezek lakói nem léghajóval, hanem csak a vizen közlekedhetnek a vis-à-vis szomszédokkal.

A mi vízi utunk Lindautól Rohrschachig vezetett. Mielőtt a kikötőből elindultunk volna, előbb a hajó ebédlőjében csittottuk le gyomrunk korgását. Egyesek úgy ki voltak merülve, hogy étlen-szomjan aligha jöttek volna elve a másik partra. Nem sokan voltunk, s a hajó vendéglőse még ennyinek étvágyát sem bírta kielégíteni. Ennyi passagier-hez nem levén szokva naponta, nem volt elegendő teje a kávéhoz. Kávéja volt elég, mert hisz közel volt a víz, azt hamar lehetett hozzáönteni. Miután tehát Lindauban még aludtak a tehének, boldog volt az, a ki az ilyen hígított kávéhoz legalább egy homeopathikus adaggal kaphatott egy kis tejet. Hiába, a ki nagy utra kel, a ki sok szépet látni, sokat tapasztalni akar, az sok nélkülözés elviselésére is legyen elkészülve. Irva vagyon:

A rózsza szép virágszál,
De tövis szurkál ágán.

(Folyt. köv.)

Másolat.

HIRDETMÉNY.

Az egyházmegyei főhatóság által jóváhagyott iskolaszéki határozat következtében a **Királyi róm. kath. hitközség** tulajdonát képező régi, s a királyi-i 242. számú tjkvben 1. sor, 540—541. helyrajzi számú, 594 □-öl beltelekkel bíró

iskola-épület

a helyszínén **1899. évi október hó 30-án délután 3 órakor** tartandó nyilvános árverésen el fog adatni.

Az árverelni óhajtok az árverés kezdetén 100 frt o. é. azaz 200 korona bántpénzt letenni tartoznak. Az árverési feltételek alulirt iskolaszéki elnöknel betekintheők.

Dr. Bartossik Antal,

1—2.

a róm. kath. iskolaszék elnöke.

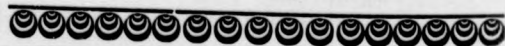

Sima és gyökeres
szőlő-ajtványokra,
amerikai
simavesszőkre
előjegyzéseket elfogad, fajokra, árakra
és szállítási feltételekre készségesen
válaszol

Csernyák Rezső,

ajtványtelep tulajdonos

Nyitrán.

Cipész-üzlet megnyitás.

Van szerencsém a n. é. közönségnek becses tudomására hogy a **Nyitrán**, Telegdy-utca 2-ik számú házbau levő **cipész-műhelyemet** a **Telegdy-utca 1. számú** (Ott András-féle) házba áttettem és

cipész-üzlettel

kibővítettem.

Együttal engedve a n. é. közönség óhajának, üzletemben a lábbeli kizárólag a leghirnevesebb bécsi és pesti cipészek mintájára a legfinomabb angol alak szerint, az új divatnak egészen megfelelőleg lesz készítve.

Ennek keresztülviteléhez nem sajnáltam a legnagyobb áldozatot sem és hogy ez nem reklám, mindenkinek módjában áll meggyőződni, hogy a lábbeli általam ezen célra a fővárosból megszerzett elsőrendű szabász által saját műhelyemben szabva és embereim által készítve leend.

A midőn t. megrendelők további nagybecsű támogatásért esedezem, minden igyekezetem oda irányul, hogy becses megbízásukat szolid és jó áruimmal magamnak kiérdemelhessem. Számos megrendelésért esedez

Váczy János,

2-3.

cipész.

Kerestetik

egy lehetőleg földmives iskolát végzett, legalább 5-6 évi praxissal bíró

GAZDA.

Cukorrépa termelésbeni és tejgazdaságbani jártasság, magyar és tót, vagy német és tót nyelv bírása szóban és írásban főfeltételek. Ajánlatok fizetési igények megjelölésével a lap kiadóhivatalához intézendők.

SCHWITZER IMRE

Érsekujvár.

A m. k. államvasutak gépgyáranak képviselője.
Műtrágya, Olaj, Vetőmag.
Ékek, vetőgépek, trienörök.
Malomberendezések.
Gőzcséplőgépek, Mőtorok.

Virágkereskedés megnyitás.

Az igen tisztelt közönség általános kívánsága folytán **Kalmár-utca 5. sz. alatt**

virágkereskedést

nyitottam és egy műértő **virágkötő-nőt**, **Olaszországból** szerződtettem.

Támaszkodva eddigi jó hírnevemre, ajánlom saját tenyésztésű **virágaimat** és **disznővényeimet**, és elvállalok minden e szakmába vágó megrendeléseket, ugymint

menyasszonyi, báli és más alkalmi csokrokat, koszorúkat, virágkosarakat stb.,

ugyszintén elvállalom a **szalonok, lépcsőházak, ravatalok** virágokkal való díszítését, Üzletemben minden időben **frissen nyert virágok** kaphatók.

Számos megrendelésért esd

kiváló tisztelettel

Ripa Gottlieb,

műkertész.

RÉTAY ÉS BENEDEK

BUDAPEST, IV., Lipót-utca 21. szám.

2-52.

Dús választék mindennemű templomi felszerelvényekből.

Oltárok, szószékek, képeretek, úrkoporsók, lourdesi Mária-oltárok, Mária-trónusok stb.

saját jól berendezett műhelyeinkben bármely stílus és rajz szerint szépen, szolidan és legjutányosabban készíttetnek el. **Tervezetek, költségelőirányzatok készséggel küldetnek.**

Elvállaljuk továbbá régi oltárok, szobrok, szószékek, keretek stb. valamint egész templomok belső berendezését, alapos újítását, festését, márványozását és aranyozását, ugyszintén azoknak átalakítását, melyeket kipróbált munkaerőinkkel a legszebben készíttünk el igen kedvező feltételek mellett.

A templomok megtekintését, valamint a költségvetést díjtalanul eszközöljük. Megbízhatóságunkat e téren is számos elismerő nyilatkozattal bizonyíthatjuk.

1898-1899-ik években a többi között a következő munkálatokat végeztük:

Nyitra m.	Galgóe, oltár-átalakítás.	Borsod m.	Szirák, lourdesi oltár.
"	Gerencsér, főoltár renoválása, új főoltárkép.	"	Bánhorváth, lourdesi oltár.
"	Darázs, egész templom renoválása, kifestése, üvegablakok.	"	Mező-Csáth, úrkoporsó.
"	Mocsonok, egész templom renoválása.	"	Felső-Nyarád, lourdesi oltár.
"	Kis-Bud, egész templom renoválása.	"	Ózd, úrkoporsó.
"	Kis-Appony, egész templom renoválása és kifestése.	Csanád m.	Mező-Kovácskő, főoltár.
"	N.-Kér, új főoltárkép.	Győr megye.	Révfülu, két oltár átalakítása.
"	Nyitra, Apáca-zárda, tornaterem kifestése.	"	Gyirmoth, új oltár szentsírral.
"	Ratkóe, főoltár.	"	Gyarmath, Jézus Szíve oltár.
"	Krakován, két új oltár.	Heves m.	Pétervársár, úrkoporsó.
"	Hrádek, lourdesi oltár.	"	Cschi, oltár.
"	Szenic, főoltár és szószék.	"	Gyöngyös, Mária-oltár.
"	Bajna, lourdesi oltár.	Hajdu m.	Egyek, lourdesi oltár.
"	Csejte, egész templom renoválása, 5 üvegablak, két új mellékoltár.	Hont megye.	Ipolynyék, főoltár.
"	Szered, Jézus- és Mária-szobor.	"	Deménd, lourdesi oltár.
"	Madunice, egész templom renoválása.	"	Adás, úrkoporsó.
Pozsony m.	Gerencsér, egész templom renoválása.	J.-N.-Kun-Szolnok m.	Rákóczi, oltár.
"	Sempte, Jézus- és Mária-szobor.	"	Török-Szt.-Miklós, oltár.
"	A.-Dombó, egész templom renoválása.	N.-Kuküllő m.	Bolya, főoltár és szószék.
"	Pudmeric, egész templom renoválása.	Kolozs m.	Bánffy-Hunyad, főoltár és szószék.
"	Halmos, egész templom renoválása.	"	Radnoth, főoltár és szószék.
"	Kajal, új főoltár és szószék.	Moson m.	Magyar-Kimle, új főoltár.
"	N.-Sur, új főoltár, új mellékoltár és egész templom renoválása.	"	Horvát-Kimle, templom renoválása.
"	Jakabfalva, úrkoporsó.	"	Püski, új mellékoltár és oltárkép-renoválás.
"	Lamaes, új főoltár.	"	Nezsider, főoltár.
"	Cseszte, Jézus Szíve oltár.	"	Hegyeshalom, egész templom renoválása.
"	Szilines, főoltár renoválása.	"	Kiliti, egész templom renoválása.
Komárom m.	Alsó-Galla, új főoltár és mellékoltárak újítása.	Pest megye.	Budapest, Angyalföldi országos tébolyda, főoltár.
"	Felső-Galla, egész templom újítása.	"	Irgalmas nővérek, lourdesi oltár.
"	Szent-Péter, lourdesi oltár.	"	Erzsébet-kórház, oltár.
"	Gyalla, új főoltár.	"	Nagy-Máros, úrkoporsó.
"	Dad, egész templom újítása és új főoltárkép.	"	Szent-Iván, úrkoporsó.
"	Kürth, lourdesi barlang szoborral.	"	Fajsz, oltár.
Esztergom m.	N.-Ólved, Jézus Szíve oltár.	"	Adony, Szt.-Háromság oltár.
Bács megye.	Szántova, oltárújítás.	"	Pomáz, főoltár.
"	Ó-Sziva, lourdesi oltár.	"	Taksony, főoltár.
"	Baja, templom-renoválás.	"	Jakabszállás, lourdesi oltár.
		"	Kóka, Jézus- és lourdesi oltár.
		Szabolcs m.	Tisza-Eszlár, új főoltár és mellékoltárak.
		"	Nyíregyháza, úrkoporsó.
		"	Sibinj, főoltár újítása.

Egyházi és egyleti zászlók

Kitüntetve:

Szeged 1876. — Székesfehérvár 1879.

Kitüntetve:

Deés 1879. — Budapest 1885., 1896.

Magyarország legrégebbi egyházi szerek és zászlók gyára

Oberbauer Alajos utóda

József főherceg és Klotild főhercegnő asszony ó császári és királyi fenségeinek udvari szállítója

BUDAPEST, Váci-utca 14-ik szám.

Alapított 1863-ik évben.

Elismert megbízhatóság, pontos és szolid kiszolgálás.

Ajánlom dúsán felszerelt

egyházak és kápolnák berendezéséhez szükséges tárgyait

a legjutányosabb áron, a lehető legszebb kivitelben, nevezetesen:

MISERUHÁKAT,
Pluviale, Dalmatika és Ornatusokat.

Egyházi és társulati lobogók.

Tűzoltók, iskolagyermek, Mária-társulati, ipartársulati, dalegyleti és temetkezési egyleti zászlókat.

Szent szobrokat, csillárokat, ciborium és kelyheket.

Fali és oltárgyertyatartók és oltárlámpákat.

Monstranciák, stációképek, oltárok, úrkoporsókat stb. stb.

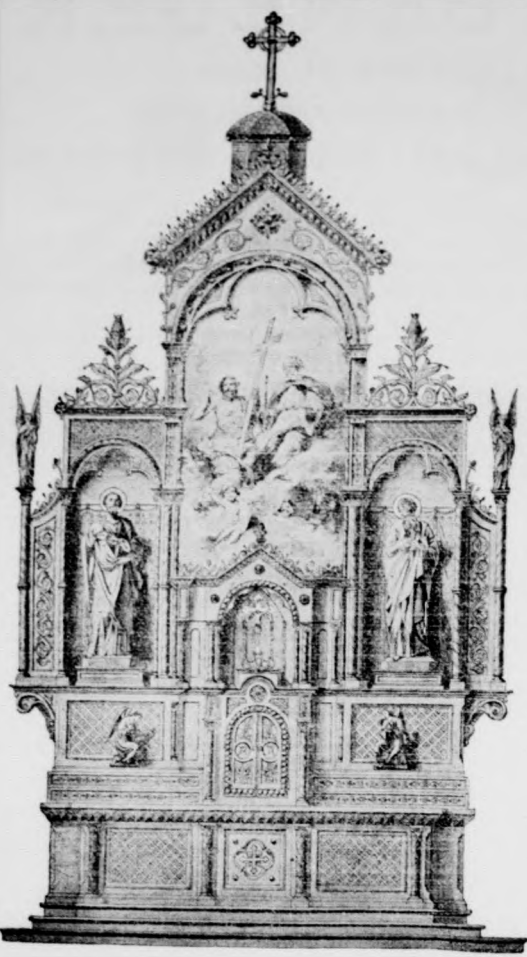
Régi ruhák javítását, valamint kelyhek, ciborium, monstrancia, oltárlámpák és oltárgyertyatartók megozústozását vagy megaranyozását elvállalom és olcsón készítem el. Nagy választék arany, ezüst és selyemhímzésekben, valamint himzett egyházi ruhákban. Képes árjegyzéket és költségvetést kívánatra bérmentve küldök.

20-26.

Műhímezés

Templom és kápolna berendezések

Egyházi ruhák és fehérneműk

KRAUSE JÓZSEF

templomberendezési műterme
Selmecbánya (Hontmegye).

23-52.

Dús választék mindennemű templomi felszerelvényekből.

Mindennemű oltárok, szószékek, Urkoporsók stb. megrendelés szerint saját jól berendezett műhelyemben bármely stíl és rajz szerint csinosan, szolidan és a legjutányosabban készíttetnek el.

Elvállalom régi oltárok, szobrok, szószékek, keretek stb. valamint egész templomok belső berendezését, alapos újítását, festését, márványozását és aranyozását, ugyancsak azoknak átalakítását; mindezek nem mások közreműködésével, de saját műhelyemben készülnek.

A templomokban eszközölt munkákról az árjegyzékemben kitüntetett elismerő okiratok, (melyek bárki által megtekinthetők) szolgálnak bizonyítékkul.

A többi között a következő munkákat végeztem:

Steffultó. (Hont m.) Oltárok újítva, a templom festve és új gyóntató-szék.	Zsarnóca. (Bars m.) Kalvária kápolnájába egy Jézus sz. Szive oltár.
Léva. (Bars m.) Templom festve, egyes oltárok újítva és 4 db. új Cherubin.	Nagy-Szuha. (Gömör m.) Egy új Jézus sz. Szive szobra.
Léva. Zárda-kápolna festése és egy új góth-stylü oltár.	Tesmag. (Hont m.) Egy új és egy régi oltár újítva.
Léva. Kórház-kápolna újbóli festése és oltár újítva.	Kemence. (Hont m.) Egy oltár és szószék újítva, a templom festve és egy új Lourdi oltár.
Selmecbánya. (Hont m.) Kalvárián a keresztjáró ut, valamint az ottani templomok megújítása.	Bélabánya. (Hont m.) Egy fő és két mellék új oltár és a templom festve.
Selmecbánya. Katharina-templom részére egy új mellékoltár.	Hodrusbánya. (Hont m.) Oltárok újítva és a szentély festve.
Selmecbánya. Erzsébet kápolna részére egy tölgyfából készült góth-stylü oltár.	Pozsony-Beszterce. (Pozsony m.) Egy új feltámadás.
Selmecbánya. Havi boldogasszony-templom részére egy góth-stylü oltár.	Garam-Rév. (Bars m.) Egy Lourdi oltár újítva és a templom festve.
Vihnye. (Bars m.) A fő- és 2 mellékoltár szentségtartója újítva.	Tövis. (Zólyom m.) Egy új szent sir.
Hont-Besenyő. (Hont m.) Két oltár és egy szószék újítva.	Zaluzsány. (Gömör m.) Egy új Jézus sz. Szive oltár.
Alsó-Almás. (Hont m.) Egy új római stylü főoltár, gyóntató-szék és templom festése.	Dalmad. (Hont m.) Egy új főoltár, Nep. sz. János köszöbor és a templom festve.
Ipolyságh. (Hont m.) Egy Lourdi és egy Jézus szent Szive oltár stb. serral.	Jakabfalva. (Zólyom m.) Egy új góth stylü mellékoltár.
Hosszúfalu. (Nyitra m.) A templom festve és oltárok s szószék újítva.	Urmény. (Nyitra m.) Egy sz. József szobor állványval.
Egeg. (Hont m.) Egy új Lourdi és egy Jézus szent Szive oltár.	Nagyvárad. (Bihar m.) A kórház kápolnája részére egy új főoltár.
Vámos-Ladány. (Bars m.) A templom festve és egy új Lourdi oltár.	Magaslak. (Hont m.) Két új mellékoltár és keresztjáró ut.
Repistve-Váralja. (Bars m.) Egy új góth-stylü oltár.	Szt. Antal. (Hont m.) Egy szent sir és egy nagy zászló.
	Aranyosmaróth. (Bars m.) Egy új Jézus sz. Szive szobra állványval.
	Szélakna. (Hont m.) Ot oltár, egy szószék újítva és egy új sz. sir.
	Lesenye. (Hont m.) Egy új Lourdi és 1 új Natália szobor.

HIRDETMÉNYEK

NYITRAMEGYEI SZEMLE

részére jutányos áron felvétetnek a kiadóhivatalban.

SZUPERFOSZFÁT,

chilisalétrom, kénsavas-káli, kénsavas-ammon

és egyéb műtrágyaféléket, továbbá

I-a RÉZGÁLIC 98-99%

jegecokban és őrölve, valamint egyéb

permetező-anyagokat

legjutányosabban ajánl a

„HUNGÁRIA“

MŰTRÁGYA, KÉNSAV ÉS VEGYI-IPAR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPESTEN, Váci-körút 21.

MÉREY LAJOS

szónoklata,

melyet Nyitrán, 1899. évi október 6-án, a Kossuth Lajos-téren, az aradi vértanúk emlékére, a „Március 15-iki állandó bizottság“ által rendezett gyászünnepélyen tartott.

Polgártársak!

1848. év márczius 15-én vetett első löbbot, gyuladt első lángra Magyarországon azon évtizedek óta lappangó tűz, mely azután a szabadságharc fényével árasztotta el a történelem lapjait! Ha ezen szabadságharcnak okai után kutatunk, okai után buvárkodunk, a természet örökké változatlan következetességében találjuk meg azokat.

A világ természettani fejlődésének története nem egyéb, mint egyfelől az elemek együttes munkája, másfelől az elemek egymás elleni harca. Az emberiség művelődésének története pedig ugyancsak nem egyéb, mint egyfelől az elemek együttes munkája, másfelől az eszmék egymás elleni harca. S valamint a természet ölen az elemek harca forrongással kezdődik, s nyílt kitörés útján nyer befejezést, úgy az eszmék egymás elleni harcának világában is egy-egy új eszme terjedésével kezdődik a forrongás, s az erők mérkőzésének kitörése útján szünteti meg az új, a jobb, a nemesebb eszme, a régiek fölényét s uralmát!

A világtörténelem azt bizonyítja, hogy az emberek évezredek óta leginkább és legtöbbször az ember vele született jogaiért ragadtak egymás ellen fegyvert és hogy a nemzeti függetlenségért, és a lelkiismereti és egyéni szabadságért áztatták legtöbb vérrrel az anyaföldet!

A magyar történelem azt bizonyítja, hogy a honfoglalás óta e hazának minden rögét honfivér szenteli, és hogy egy ezred éven át a művelt világ egyik népe sem küzdött annyit nemzeti függetlenségért, egyik népe sem ontott annyi vért a lelkiismereti és egyéni szabadságért, az emberiség ezen vele született jogaiért, mint éppen a magyar!

Évszázadokon át *magyar fegyver, magyar hősiesség, magyar vér* kellett ahoz, hogy Európa nyugati népeinek jólétét s művelődését megoltalmazza az őket elpusztítással fenyegető keleti népek

arádataival szemben! Évszázadokon át *magyar fegyver, magyar hősiesség, magyar vér* kellett ahoz, hogy itt a kereszténységnek oly védbástyája álljon fenn, mely egyttal terjedésének legbiztosabb emeltyűje volt!

Egy egész évezreden át soha sem tagadta meg önmagát a magyar fegyver, a magyar hősiesség, a magyar vér, akár az ország függetlenségéért, akár a vallási és egyéni szabadságért, akár az emberiség vele született jogaiért szólitotta sikra az eszmék egymás elleni harca.

S ép ezért az 1848-diki szabadságharcnak is, az eszmék egymás elleni küzdelme képezte bölcsőjét, a honszeretet törhetlen hűsége képezte erejét s a nemzetnek páratlan áldozatkészsége, fainak páratlan hősiessége képezi mai napig és képezni fogja mindenha dicsőségét!

A haladás nagy eszméi mindenütt nagy akadályokba ütköztek, s ezeknek leküzdése mindig nagy áldozatokba került, és így csak természetesnek kell találnunk, hogy 1848-ban Magyarországnak sorsa sem volt más.

Az 1848-diki magyar szabadságharc valójában Budapesten március 15-én kezdődött. Világosnál 1849. augusztus 13-án végződött, a gyászszertartást pedig az osztrákok végezték el Aradon 1849. október 6-án. Március 15-én Petőfi Sándornak, Vasváry Pálnak, Klauzál Gábornak és társaiknak vezérlete alatt az alkotmány 12 pontból álló új rendjét maga a nép kiáltotta ki, mely 12 pont így hangzott:

Mit kíván a magyar nemzet?

1. Kivánjuk a sajtó szabadságát cenzúra nélkül.
2. Felelős miniszteriumot Pesten.
3. Évenkinti országgyűlést Pesten.
4. Törvény előtti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben.
5. Nemzeti őrsereget.
6. Közös teherviselést.
7. Esküdtszéket, képviselet-egyenlőség alapján.

8. Urbéri viszonyok megszüntetését.

9. Nemzeti bankot.

10. A katonaság esküjét az alkotmányra; magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a külföldieket vigyék el tőlünk.

11. A politikai statusfogyók szabadon-bocsátását.

12. Uniót Erdélylyel.

Ezen 12 pontban foglalt elveknek megfelelő alkotmányt a törvényes országgyűlés Kossuth Lajos vezérlete alatt megszavazta, ő Felsége V-ik Ferdinánd koronás magyar király az 1848-diki törvényekben 1848. ápril 11-én szentesítette, s a magyar nemzet alkotmányos ujjászületésének szent evangéliumaként fogadta.

Midőn tehát 1848-ban az osztrákok a horvátokkal, a szerbekkel, az oláhokkal, a ruthénekkal, mindenfelől azért támadták meg hazánkat, hogy megfoszszák az országot alkotmányától és függetlenségétől, — hogy eltörüljék a szabadságnak és egyenlőségnek alkotmányos törvényeinkben biztosított jogait, és hogy a szabadság helyett a szolgaságnak, az egyenlőség helyett a zsarnokságnak, a testvériség helyett a kaján irigykedésnek igájába, s alkotmány helyett önkényuralom alá hajtsák az országot, — akkor az egész nemzet mint egy ember ragadott fegyvert, hogy megvédelmezze önmagát és alkotmányát, s hogy vérét is ontsa, — ha kell — a haladás nagy eszméiért, a szabadságért, a jogegyenlőségért és a testvériségért.

Az osztrákok hadserege, pénze, hatalma, összeköttetései, cselszövényei és ármányai nem bírták legyőzni a magyart, s 1849. május 21-én, Budavár bevételekor úgy ragyogott föl a honvédek győzelmének dicsőséges napja, mintha ezzel már fölvirradt volna a nemzeti megváltás napja is! De akkor azután 200,000 orosz zúdítottak e hazára, és nem csoda, hogy e 200,000 oroszoknak a 175,000 osztrákkal egyesült túlnyomó ereje végre is a vilá-

gosi fegyverletételhez juttatta az egy áruló fővezérlete alá került alig $\frac{1}{4}$ annyi magyart!

A magyar nemzet osztatlan elismerése a »félistenek« dicső jellegével illetve és illeti a 48-iki hős honvédeket. E félistenek vezérei közül a világosi fegyverletételnél 13-an: Aulich Lajos, Damjanich János, Dessewffy Arisztid, Kis Ernő, Knezich Károly, Lahner György, Lázár Vilmos, gróf Leiningen Károly, Nagy Sándor, Pöltenberg Ernő, Schweidel József, Török Ignác és gróf Vécsey Károly osztrák fogságba kerültek, mert Görgey nem úgy tett Világosnál, mint Klapka Komáromnál, hogy t. i. előbb az összes tiszteknek és az egész várórségnek szabad elvonulását biztosította és csak azután adta át a várat, nem, Görgey nem mentette meg senkinek életét, csak a magáét, senkinek szabadságát, csak a magáét, — és így az osztrákok vérszomja halálra ítélte az aradi vár 13 foglyát, és 1849. október 6-án szombaton reggel $\frac{1}{2}$ 6 órakor Dessewffy Arisztidet, Kis Ernőt, Lázár Vilmost és Schweidel Józsefet golyóval, a többieket kötéllel végezték ki.

Miért haltak meg? Megmondotta ezt a vértanuk egyike, Damjanich János, a vesztőhelyen, néhány perccel kivégeztése előtt.

Damjanich Jánost közvetlenül gróf Leiningen Károly előzte meg a halálban.

Gróf Leiningen Károly levette fővegét, társaihoz sietett, mindegyiknek kezét hevesen megszorította, mindegyiket arcon csókolta és büszkén lépett a bitóhoz. Midőn a bakó a kötelet már nyakára illeszté, Leiningen így szólott társaihoz:

»Isten veletek bajtársak, nemsokára egy más, igazabb bíró előtt fogunk állani, ki igazságosan fog felettünk ítélni!«

Ekkor Sujánszky Eustach, a vértanukat utolsó utjokra kísérő minorita atya, nem birt felindulásán erőt venni és zokogva sírt. Damjanich János ezt látva, csöndes méla hangon mondá neki:

»Mit sir tisztelendő barátom, hiszen kit kezében tart, — Sujánszky a feszületet tartotta — azt is az igazságért akasztották fel.«

Meghaltak ők is az igazságért! Meghaltak, mert szerették a hazát! Golyó és kötél lett jutalmuk, mert úgy is mint honfiak, úgy is mint katonák, hiven teljesítették kötelességüket! Vértanu halált kellett szenvedniök, mert hősiesen küzdöttek a szabadságért, a jogegyenlőségért és a testvériségért!

Ez volt a honszeretet tiszta forrásából fakadt azon szentháromság, mely őket is egy lélek és egy szívverés gyanánt hatotta át épen úgy, mint akkor az egész magyar nemzetet! Ez volt azon próféta-zászló, mely alá a nemzet legjobb fiaival ők is versenyt sorakoztak, s melyért vagyonukat és életüket áldozatul hozni érdemesnek tartották.

Szabadság, egyenlőség, testvériség! Ezek voltak a haladás azon nagy eszméi, melyek 1848-ban ép úgy találtak otthonra a gazdagok palotáinak fényes termeiben, mint a szegények gunyhóinak dohos falai között. Ezek voltak azon hatalmas vonzerő, melynek nyomában mindenfelé a fennkölt lelki nemesség, és a keresztény erények fakadoztak. Ezen eszmék voltak egy felől azon tisztító vihar, mely elsöpörte a sötét középkor embertelen maradványait az emberi jogok terén, másfelől azon áldásos harmat, mely életet és üdöséget árasztott a nemzeti összetartás mezején.

Azóta 50 év mult el, és a történelem

lapjairól az 1848—1849. évi események annál fényesebben sugároznak felénk, minél inkább távolít el tőlük az idők kerekének soha sem szünetelő forgása.

Polgártársak! Boruljunk le a mai gyásznapon azon nagy idők és nagy eszmék aradi vértanuinak emléke előtt. Valljuk be bánatosan, hogy a nagy eszméknek egy egész nemzetet megdelejező varázsát, az erényeknek egy egész nemzetet tömörítő hatalmát ma már ép oly hasztalan keresnők e hazában, mint a mily hasztalan kereste egykor lámpásával, világos nappal, Diogenes az utcán az igazságot. Valljuk meg töredelmesen, hogy nem lennénk méltók megoldani nagy őseink saruit.

És az 1848—49-iki magyar szabadságharc magasztos eseményeire, az aradi vértanukra, s annyi ezer elvérzett bajtársaikra gondolva, nem merem kérdezni, vajjon hányan áldoznak föl napjainkban életüket a magyar szabadságért, — hányan tennék a haza oltárára vagyonukat, vagy csak évi jövedelmüket az egyenlőségért, — és hányan lennének készen viselni a rabság bilincseit a testvériségért?

Nem merem kérdezni, mert félek, hogy némán záródnának le ajkaink, szorongó kebellemel, sütnők le szemeinket, és nem mernők tanuságul hívni a magyarok Istenét, nem mernénk jogot tartani az önzetlen hazafiság napsugárára.

Hozzad fordulok tehát Atyánk, Egek Mindenható Ura, tekints trónod körül! Ott találd trónod zsámolyánál az aradi vértanukat. Áldd meg őket haláluk 50-ik évfordulóján, midőn az egész magyar nemzet gyászba borulva siratja hőseit. Az ő honszerelmükkel áraszd el a mi szívünket is, hogy kegyelettel tisztelt és áldott, legyen emléküik ma, és a mig csak egy hű magyar is él, — mindörökké Amen!

Darányi miniszter útja és az ó-gyallai népgyűlés.

Tornóc, 1899. okt. 11.

Igen tisztelt Szerkesztőség!

Azon kérelemmel fordulok az igen tisztelt szerkesztőséghez, hogy a »Darányi miniszter útja és az ó-gyallai népgyűlés« című közleményemet, ezen soraimmal együtt becses lapjában közzé tenni kegyeskedjék. Kérem pedig ezt azon semmivel meg nem okolt támadás miatt, melyet a Nyitrai megyei Közlöny ellenem intézett. Közöltem ugyan a cikket vele is, néhány rövid észrevétel kíséretében, de nem vagyok benne bizonyos, hogy észrevételeim tetten közli-e.

A közleményből kiveheti az elfogulatlan olvasó, hogy Konkoly Th. Miklós úr annyira tájékozatlan társulatunk dolgaiban, hogy midőn a Magyar Ujságban megtámadott bennünket, társulati érdekeltségére még azt sem tudta, miszerint a társulatnak a komárommegyei alsó szakaszon csak partiális védelmi rendszere van kormányhatóságilag a 6 méteres dunai árvíz engelelyezett magassággal, s ennél fogva ő azon természetes körülményt, hogy a 6 méteres víz magasságig épített töltést a 7 méteres víz áthágta, lejtezési hibáknak, mérnöki tudatlanságnak, s nem tudom még minek tulajdonítja. A közlemények összevetéséből kiderül, hogy nem én vezettem orránál fogva a társulat ügybuzgó, tiszteleltre méltó elnökét Ordódy Pált, mint Konkoly és utánna a Nyitrai megyei Közlöny állítja, hanem Konkoly Miklós vezeti orruknál fogva mindazokat — köztük a »Nyitrai megyei Közlöny«-t is, a kik az ő sületlenségének felülnek.

A Közlöny megtámad engemet azért is, hogy a megye agrárius mozgalmában részt veszek; — azt hiszem, erre nem szükséges a Közlönytől engedélyt kérnem. Hogy az irány, a melyet követek, jó, az iránt megnyugtat lelkiismeretem s hogy ez az irány a teljes győzelem felé siet, annak nem utolsó bizonyossága az, hogy ennek az iránynak az élén ma nem kisebb ember áll, mint Magyarország földművelési minisztere.

A Közlöny támadásaira nem reflektálok.

Az igen t. szerkesztőségnek
kész szolgálja

Mezey Gyula.

*
Érsekujvár, 1899. okt. 9.

Abból az alkalomból, hogy a vágbalparti ármentesítő társulat legalsó részéből mintegy 12000 kataszteri holdat elöntött a szeptemberi rendkívüli dunai árvíz, a társulati érdekeltségnek két tagja Feszty Béla és Konkoly Thege Miklós képviselők, a kik a társulat jegyzőkönyveinek tanúsága szerint a társulat ügyeivel soha sem foglalkoztak,

s a társulat érdekében soha egy szemernyit sem tettek, jónak látták a társulat érdekeltségének vizkárosult részét egy népgyűlésre Ó-Gyallára meghívni. Erre természetesen joguk volt, joguk van arra is, hogy panaszkodjanak, mert hiszen ez általában emberi jog s mi tudjuk, hogy *panaszkodásainak fő célja elvégre is csak az, hogy a társulati munkálatok költségeihez az államnak minél nagyobb hozzájárulását kieszközöljék.* Egyre azonban nincsen joguk, arra, hogy az igazságot arcul üssék, vádskodjanak és rágalmazzanak ott, a hol a rá a legkisebb alap és ok nincs. Én az alábbiakban csupán ezen szempontból szólok hozzá a gyallai népgyűlésen elmondottakhoz. A népgyűlésen, melyen a hírlapi tudósításban közölt nagy közönségnek talán tizedrésze jelent meg, Konkoly Thege Miklós úr, mint a tudósítás mondja „élénk színekkel ecsetelte a tarthatatlan helyzetet, mert a mellett az egész vidék tönkre jut, miután a nagy ártéri adókat fizeti és ép úgy el van öntve, mint eddig.“ — Ezen nagyhangú állítással szemben a helyzet a valóságban ez. A Vágnak volt a f. év júliusában egy nagy árvize, alig valamivel kisebb az 1894. évi epochális árvíznél, mely a folyó völgyének felső részét, s lent a Vág jobbpartját sújtotta árvízborítással. Volt a Nyitrának vagy öt árhulláma, ezek között egy, mely egészen közel járt a Nyitra folyó legmagasabb tapasztalt vizállásához — s melyre az Érsekujváron felüli Nyitra völgy összes érdekeltségei nagy káraiknál fogva sokaig vissza fognak emlékezni.

Mindezen árvizek ellen a társulat megmentette érdekeltségét olyan évszakban, a midőn annak az *előntés igazán rendkívüli gazdasági károkat okozott volna, elpusztította volna széndját s szántóinak egész termését.* Jött azután a szeptemberi dunai árvíz. A társulat vezetősége 6 méteres dunai víz engelelyezett nyári töltéseivel, melyeknek történetére alább még vissza térek, szembe szállott ezen a vízrajzi osztály által 7 méterre előre jelzett áradással is, olyan védelmet fejtve ki, melyet a kik látták, megbámultak s melyet a miniszterium kebeléből vizsgálatra kiküldött miniszteri biztos mintaszerűnek talált. Ennek a küzdelemnek a jelzett magassági viszonyoknál fogva nem volt és nem lehetett teljes sikere; a dunai vonalnak és a vágdunai vonal alsórészének védelmét a legmagasabb víznel fel kellett adni s a társulat déli része, mintegy 15000 hold (melyből 3000 évjárulékot nem fizető hasznavehetetlen) árvíz alá került szeptember 19-én és következő napjain, oly időszakban tehát, a midőn a buza, rozs, árpa, sarju stb. már régen be volt takarítva és a tengerinek, s takarmányrépának is csak kis része volt kint. A Komáromnál ez alkalommal beállott árvízszinhez hasonló árvíz 1876-ban, az akkori még nem védett dunai árteret elborította egészen, felhatolt a negyedi, tótmegyeri, sőt a tardoskőddi határ alsórészére, elborítván legkisebb számtással 45 ezer kataszteri holdat. Ebből most csak 12000 hold került előntés alá. Tessék már most az eredményeket csak a folyó évre összegezni, és legyen szives Konkoly és Feszty úr arra a kérdésre felelni: *miből fedezte volna a vágbalparti érdekeltség a folyó ében adóját, ártéri évjárulékat, egyéb terheit és miből élt volna? ha társulatunk művei és védelme a Vág és Nyitra árvízzel szemben teljesen, a dunai árvízzel szemben nagy részben meg nem mentették volna?*

A nagy terhekre vonatkozólag csak a következőknek előadására szorítkozom.

Társulatunk vízrendszere egyike a legkompli-

káltabbaknak. Van Vágunk Sopornytól Gútaig, van Vágdunánk Gútától Komáromig, van Dunánk Komáromtól Zsitvatóig, van Nyitránk Érsekujvártól Lándorig, van Zsitvánk Gyallától Martosig és vannak belvizeink bőven, melyek nagy részben a társulat alsó szakaszára törekesznek, oda hol a befogadó folyók (Nyitra és Duna) vizállásai a tavasi hónapokban oly magasak, hogy a belvizeket csak mesterséges emeléssel lehet eltávolítani. Már ezekből folyik a helyzet nehézsége; ezért kellett nekünk építenünk a Vág mellett 48 km., a Vágduna mellett 22 km., a Duna mellett 13, a Nyitra mellett 11 km. töltést, 120 km. csatornát, 20 órházat, 3 felügyelői lakást, 3 szivattyú telepet a megfelelő helyiségekkel (gépész lakás, szertárak stb.) 59 hidat stb. Földmunkáink mennyisége kitett közel 8 millió köbmétert. Mindezen munkálatok költségei a részletes tervezetben 5 millió 400 ezer frtra vannak előirányozva. Ehez járul, hogy a társulat érdekeltségeinek egyenes kívánságára nagy kölcsönének évjáradékaiból 3 évi rátát a tőkéből fedezett, hogy a társulati kölcsönök után egy évi járulékot a törvény értelmében biztosítéki alapul a központi állampénztárba kellett tennie, a fentartási költségeit is eddig kölcsönökből fedezte. Van pedig mindezen művelethez 104 ezer, mond száznégyezer négyszögletes hold ártere. Tessék ezeket a költségeket az ártéri holdak számára elosztani s azonnal kiderül, milyen magas évjárulékok jön ki holdankint. Nem szükséges tehát a tényekkel ellenkező állításokhoz folyamodni, sem a társulat intézőit megrágalmazni, még csak kiszínezni sem kell a dolgot, annak nyilvánvalóvá tételére, hogy az érdekeltségre háramló terhek nagyon jelentékenyek. *A nagy megterhelhetőség egyenesen a nehéz vízi viszonyok következménye, s hogy ebben az államnak a társulat segítségére kell lennie, abban mindenki egyetért, ezért eszközölte ki a társulat a közérdeklőség kimondását, s azért tette folyamatba mindazon előmunkálatokat, melyek az adóvisszatérítés és maximális megterhelhetőség megállapítására szükségesek.* Azt persze, hogy mindezek már folyamatban vannak a mozgalom tisztelt vezetői nem tudják, ők ezt az ó-gyallai népgyűlésből kifolyólag még csak ezentúl szándékoznak kérelmezni.

Adatokkal (?) is szolgált Konkoly Miklós ur, felemlítette, hogy Ehrenfeld Antal ur ógyallai előntött birtoka után 8000 frt. ártéri adót fizet. Együttal megtette Ehrenfeld urat a társulat ispánjának. Az egészben azt értjük legkevésbé, hogy Konkoly Miklós urnak, mért fáj épen az Ehrenfeld ur feje annyira? Hiszen ő maga is közel 1400 holddal érdekel birtokos és tudnia kellene, hogy ez időszertint a társulatnak ideiglenes teherviselési kulcsa lévén, minden hold egyenlően van megterhelve s így Ehrenfeld Antal ur azon egyszerű matematikai igazságnál fogva fizet 1351 szer annyit, mint az egy hold ártérrel bíró kisbirtokos, mert neki az ógyallai határon 1351-szer annyi az árterülete 1200 négyszögletes holdakban. Nem értjük tehát, miért festi oly száználmasnak épen az Ehrenfeld ur helyzetét? avagy igaz az, a mit a rossz nyelvek beszélnek, hogy a köztök fenforgó rokon köteleknél fogva viseli annyira szíven az Ehrenfeld ur érdekeit? — Hogy egyébiránt a népgyűlést vezető Konkoly Miklós ur adatai mit érnek, arra nézve felhozom, hogy Ehrenfeld Antal ur előntött ógyallai ártere 1351 magyar hold, melyre a f. évben a fenntartással együtt összesen 4591 frt 6 kr és nem 8050 frt van kivette; a diffe-

rentia szerény ispáni fizetésnek még mindig elegendő.

Most áttérek azokra, a miket Feszty Béla ur a négyülésen elmondott „erős hangon bírál-gatván a társulat tulkapasait”. — Hát én ezt a tisztelt férfit itt a nyilvánosság ítélő széke előtt hívom fel s adok neki reá egy hónapi záros határidőt, hogy a társulatnak csak egyetlen egy tulkapását, törvénytelen, vagy szabályellenes vagy a társulat érdekeivel ellenkező cselekedetét hozza fel konkrét alakban s azt be is bizonyítsa!

Szerinte a baj okai a következők.

Először is „a társulat pazar palotákat épít hivatalai részére Érsekújváron és Tornócon”. Ez az állítása mutatja legjobban, hogy az ógyallai négyülésen az igazság alarcát magára öltött honatya a társulat ügyeivel egyáltalában nem foglalkozik, és nem tudja még azt sem, hogy a társulatnak Érsekújváron nemesak palotája, de még kunyhója sincs s a társulat ottani szakasz-mérnöksége és nyilvántartói hivatala bérházban van elhelyezve, melyért évi 350 frt lakbért fizet. — Tornócon van a társulatnak háza, egy gondosan és jól megépített földszintes lakház, melyben a társulat összes hivatalai, tűzmentes irattára és pénztára vannak elhelyezve s melyben a társulat igazgató-főmérnöke jó kényelmes lakást élvez természetben. — Ezt a házat Feszty ur sohasem látta, de hogy tisztában legyen felőle felemlitem, hogy ez a ház a társulatnak 19 ezer forintjába került és társulati felső szakasz Vágtöltéseinek tartozeka gyanánt a Dolecskó műszaki tanácsos felülvizsgáló biztos által 1898 évi június hó 22-én kiállított felülvizsgálati jegyzőkönyv tanúsága szerint ezen szakasz számláján van elszámolva. — A felső szakaszban van 60000 magyar hold ártere; a fenti összeget ezen területre megosztva egy holdra esik belőle 32 kr teher, miután pedig a társulat intézői ezen szabályozási munkák fedezésére annak idején igen olcsó — 4. 8% annuitású kölcsönt szereztek, esik a teherből egy egy holdra s egy évre 1. 1/2 kr évjárulék. — Persze a mennyire járatos Feszty ur a társulati ügyekben, ő azt hiszi, hogy ha a társulat házat nem épített volna, úgy holdanként legalább is ezen 1 1/2 krajcárt megtakarította volna; ámde ez alapos tévedés.

Társulati ház nélkül ki kellene adni az igazgató főmérnöknek a 400 frt lakbért, arra pedig, hogy a társulat összes hivatalait csak közelítőleg úgy elhelyezhesse, a mint saját házában vannak, tartani kellene egy legalább is 800 frtba kerülő bérhelyiséget, vagyis 1200 frttal több lenne az igazgatási és fenntartási költsége évenként.

Miután pedig a fenntartási költségnek nem évi kamatja, hanem maga az egész költség lesz az árterre kivétel, 1200 frtot 60,000 holdra felosztva, egy holdra és egy évre eső teher 2 kr. Itt tehát az érdekeltség javára évenként és holdanként 1/2 kr megtakarítás mutatkozik, nem is említve, hogy ez a ház, ha csak a földrengés le nem rontja, 50 év múlva is vagyona lesz a társulatnak, a midőn érdekelteit a mostani befektetések után ártéri évjárulékot már fizetni nem fognak. — Ha tehát Feszty urat a társulat igaz érdekei vezetnék, már régen tudná, hogy a társulati házat, mint okvetlen szükségeset és mint pénzügyi szempontból is előnyöst építette a társulat. A mit most a társulati házra nézve elmondottam, az még nagyobb mértékben áll a felügyelői lakásokra és gátóházakra. Ezek is jól épített egyszerű lakházak téglából, cseréppel fedve. A 3 alsó gátfelügyelő mindenikének van két szobás lakása, konyhával, kamarával, mindezekhez van

egy tisztí szoba. Az öröknek van egy szobából, konyhából és kamarából álló egyszerű kis lakásuk, ennél kevesebb már nem lehet. Egyes órházak azonfelül egy-egy tisztí szobával vannak felszerelve, melyben a működő mérnökök külső munka vagy árvedelem alkalmával elhelyezkednek. Nagyságukra nézve felemlitem, hogy egy-egy ily tisztí szobában 2 ágy, esetleg azonfelül szűken egy-két tábori ágy elhelyezhető s hogy például az izsai tisztí szoba ezen árviznél az ógyallai főszolgabírónak és három műszaki embernek volt tanyája, a lándori és martosi felváltva a ministeri biztosé, az igazgató-főmérnöké és a viszonyok szerint még két három társulati mérnöké és több felügyelőé stb. Ezek tehát nagyon szükséges helyiségek minden legkisebb luxus nélkül. Feszty ur ugylátszik sárral becsapott sövény falakból szerette volna építtetni, hogy kevesebb legyen a társulatnak befektetési, de annál súlyosabb a fenntartási költsége. Egyébiránt, hogy ezek mennyire emelik a holdankénti terheket, arra ime itt vannak az adatok. Épített a társulat 3 felügyelői lakást és 20 órházat, ezeknek összes költsége 65,000 frt, ezt a társulati árterre, mely egészben 104 ezer magyar hold megosztva, az egy holdra eső tőke 58 kr, ennek rátája egy évre 2 és 8/10 kr. Ha a társulat nem építette volna ezeket a lakásokat, úgy lakbér címén kellett volna adni minimális számítással 3 felügyelőnek a 150 frt, a felső szakasz felügyelői, kiknek természetben lakásuk nincs,

200 frt lakbért kapnak: . . . 450 frt.
20 gátörnek á 50 frt . . . 1000 frt.

összesen 1450 frtot

és fuvartöbblet címén el kellene költeni évenként egy ismeretlen mennyiséget, mert hiszen a mit a mérnök most a gáton lévő tisztí szobából mint központból elvégez, azt Ujvárból, Gyalláról, Komáromból stb. kellene végeznie. Hogy pedig mit tesz az a fenntartás és árvedelem jósága érdekében, ha a mérnök, felügyelő és gátör, még pihenő órájában is a helyszínén, a gáton van, azt kérdezze meg Feszty Csepy választmányi tagtól, a ki az utolsó árvedekes egész ideje alatt Kávan a helyszínén tartózkodott.

A szivattyutelepekkel is röviden végezhetek. Mindhárom telepnek kiépítését elkerülhetlenné tartotta az érdekeltség, mert épen március, aprilis, május hónapokban, mindig magasak a Nyitra és Duna vízállásai s így a belvizeket a növényélet ébredése előtt másként mint mesterségesen eltávolítani nem lehet, terveiket az országos vízepítészeti igazgatóság alapos elbírálása után vettük csak kivétel alá; felülvizsgálta a telepeket az országos közegészségügyi osztály s kitűnőknek találta: kipróbálta az élet, mert 1898 és 1899-ben heteken át működtek s az érdekeltséget a belvizektől teljesen mentesítették, a miről a társulat nagyon sok érdekeltje, a ki érdemesnek tartotta ezen telepek működését megtekinteni, személyesen meggyőződött. Erre hívom fel Feszty és Konkoly urakat is, győződjenek meg ezen berendezéseknek kitűnő és hasznos voltáról a legközelebbi tavasszal, a midőn a telepeket a belvizek eltávolítása végett ismét üzembe helyezük. Felemlitem még, hogy 3 szivattyutelepünk együttes költsége 500 ezer frtra ment fel, s hogy az ennek megfelelő évjárulékot, mely mintegy 25 ezer frt, a hasznos-arányos osztályozás végrehajtása után azok fogják viselni, kiknek területei a belvizektől is mentesítve lettek.

A négyülésen elhangzott olyan értelmű felszólalásokkal, hogy „az érdekeltség tagadja meg az ártéri adózást”, nem foglalkozom, és pedig nem csak azért nem, mert ez socialistikus

természetű igazgatót foglalván magában, vele elbánni a rendőrség feladata, hanem azért sem, mert az illetőknek mentségére magam is felhozhatom, hogy félre lettek vezetve a kezdeményezők egyénisége által, mely az igazság látszatát kölcsönözte ennek az elhírtelenkedett actionának.

Most még egyet! nyilatkozatom elején utaltam reá, hogy töltéseink magasságának kérdésére visszatérek. —

A társulat mérnöksége annak idején a teljes védelemre készítette tervezetét; a teljes védelem a társulat alsó szakaszán senkinek sem kellett, elannyira nem, hogy az alvidéki érdekeltség még a társulati alapszabályokba is bevétette a következőket: „3 §. . . az alvidéki érdekeltség a régi társulathoz oly feltétel alatt csatlakozott, hogy a javaslatba hozott nyári gátak (pártiális védelmi rendszer) létesítése helyett magas gátak építésére (teljes védelemre) saját akarata ellenére az alvidéki érdekeltség soha semmi szín alatt sem kényszeríthető”. Így történt hogy a társulat alsó szakaszán alacsony gátak lettek az országos vízepítészeti igazgatóság tudtával és helyesléssel tervezve, az érdekeltség által elfogadva s a kormányhatóság által engedélyezve, melyek csak a 6 méteres dunai vizig nyújtanak az alsó árternek oltalmat. Ezen alacsony gátak védelmére az 1896 évi novb. 14-én 62476 sz. a. kiadott ministeri rendelet ezt mondja: „a társulatnak érdekében áll, hogy ezen nyári gátak a magas vizek esetén se hagyassanak magukra, nehogy azok a megfelelő gondozás és előkészület hiányában megrongáltassanak vagy elpusztítsanak. Csupán arra nem kötelezhető a társulat, hogy az ártereket a 6 méternél magasabb vízállásoknál a Duna és Vágduna vizeinek kiöntései ellen tényleg megvédje”.

Az 1898 évi május hó 6-án a cs. és kir. közös hadügyminisztériummal hosszú ideig folytatásban volt tárgyalások befejezése után 17790 sz. a. kiadott rendelet erre vonatkozó része pedig így hangzik: „a szóban lévő vágdunai és nagy dunai nyári gátaknak védelme, illetve magassítása csak oly mértékben eszközölhető, hogy az időközben 6 méter alá süllyedt korona az eredeti magasságára felemelendő. — A 6 méter vízállásnál a netaláni hullámverés ellen való biztosítás végett nyulgyáttal való védekezést megengedem ugyan, ez azonban oly mértékben, hogy az a hadügyminiszter urnak tett kijelentésekkel ellentétbe jöjjön, meg nem engedhető”.

Ezekből kitűnik, hogy nekünk szorosan véve a 6 méteren felül védekezni nem is volt vagy csak annyiban volt jogunk, a mennyiben azt a katonai hatóság s más egyéb tényezők nem kifogásolták. — Megvédtük pedig alsó vágdunai és dunai töltéseinket a 6 méter 80-as vizig, a többieket pedig mindvégig. A társulat intézői tehát sokkal többet tettek, mint az kötelességük lett volna. —

Ezek a tények szárazon előadva.

Felhívom ezek után Konkoly Miklós és Feszty Béla urakat, hogy adataimat cáfolják meg! — Azt ismételve constatálom, hogy ők a társulat ügyeivel nem foglalkoztak, s a társulat ügyében teljesen tájékozatlanok és actiójukkal nagyobb kárt okozhatnak a társulatnak, mint az ideai árviz. — Ugyan mi okuk lehet erre? Csakugyan igaz volna az, a mit e kérdést tárgyalva egyik budapesti napilap felemlített, hogy nem annyira az árterületet kívánják mentesíteni, mint inkább veszendő képviselői positioikat biztosítani?

Mezey Gyula,
főmérnök,
a vágbalparti társulat
igazgatója.

